

ISSN 0027-8084
УДК 808.61/.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XLI/3–4

БЕОГРАД
2010

Digitized by Google

МИРОСЛАВ НИКОЛИЋ
(Филолошки факултет, Београд)

ОБЛИЦИ ИНСТРУМЕНТАЛА ЈЕДНИНЕ ИМЕНИЦА И-ВРСТЕ У СРПСКОМ КЊИЖЕВНОМ ЈЕЗИКУ*

Рад представља још један покушај да се, на основу скупљене грађе, утврди дистрибуција конкурентских наставка *-ју* и *-у* у инструменталу јединице именица женског рода с нултим наставком у номинативу јединице.

Кључне речи: српски језик, морфологија, именице, деκлинација, инструментал.

0.1. Под *и*-врстом подразумевамо именице женског рода с нултим наставком у номинативу јединице, односно именице које у генитиву јединице имају наставак *-и* (нпр. *младосћ* – *младосћи*, *р(иј)еч* – *р(иј)ечи*, *сйвар* – *сйвари*, *мисао* – *мисли* и сл.). Оне се у неким граматицама сврставају у (последњу) IV (уп. Белић 1934: 78, Стевановић 1975: 241, Станојчић 2010: 135) или (последњу) III врсту (уп. Алексић–Станић 1978: 125, Симић 2001: 135). Ова се врста одликује знатном затвореношћу (лексички се повећава пре свега захваљујући изузетно продуктивном суфиксу *-осй*, којим се творе апстрактне именице) и падежним синкретизмом каквог нема ни у једној другој врсти: у јединици су синкретични ген., дат., вок. и лок. (неретко и INSTR.), а у множини ном., ак. и вок. (уз синкретизам дат.-инстр.-лок. мн., који се јавља код свих именских речи). И у ген.-дат.-вок.-лок. јд., и у ном.-ак.-вок. мн. имамо наставак *-и*, тако да се ова врста и по томе може назвати *и*-врстом (а не само по ген. јд.).

0.2. У два падежа (инстр. јд. и ген. мн.) јављају се алтернативни наставци. У INSTR. јд. имамо две наставачке морфеме: *-ју* (са аломорфом *-[j]у* одн. *-у*) и *-и*.¹ О томе када се употребљава једна, а када друга, писано је већ у граматицама (најопширније у Маретић 1963: 174–176 и Стевановић 1975: 241–243), као и у више појединачних радова, од којих ћемо овде истаћи, као врло значајне, Поповић 1952 и Гудков 1988, потом Тежак 1989, као и Грчевић 2006 (претежно дијахронијски усмерен).

0.3. На основу наведене и друге консултоване литературе може се закључити да су два битна (мада не и једина) фактора која одлучују о томе који

* Рад је настао у оквиру пројекта *Опис и стандардизација српског језика* (бр. 148002), који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

¹ В. о томе у Николић 2004: 8–10.

ће се од двају конкурентских наставка употребити – синтаксичко окружење (што истичу Маретић и Стевановић, у великој мери и Поповић) и форма (чему примат дају Гудков и Тежак). У складу с тим биће презентирана грађа коју смо скупили из великог броја књижевних и других дела (пре свега оних из XX и с почетка XXI века) и данашње штампе, која се, упркос огромном уложеном труду, у неким случајевима показала недовољном.² Зато је аутор, не баш драге воље, био принуђен да неке примере тражи електронским путем – на страницама интернета (Int.) и у Електронском корпусу Математичког факултета у Београду (ЕК), познатом међу србистима као „Витасов корпус“ – али ни то није увек помогло.

0.4. Аутор је пошао од претпоставке да ће богатство грађе (у крајњој нужди допуњаване примерима из XIX века) омогућити да се утврде прецизнија правила о томе када се употребљава један, а када други наставак (или оба) и који су још фактори који на то утичу. Колико се та претпоставка показала тачном, видећемо на крају.

1. Именице са суфиксом *-ост*

1.1.1. Имају данас у слободном инструменталу само наставак *-[j]y*:³

аутиентичношћу (ПавлЖ 25), *бесмртношћу* (Пек2 25), *блаишћу* (Крст.), *важношћу* (Андр5 297), *веселошћу* (Лал4 82), *дрскошћу* (Андр1 103), *дужношћу* (Селим1 12), *жалошћу* (XX 189), *зрелошћу* (ЈМП 283), *изразитишћу* (Селим1 22), *искреношћу* (Дав1 68), *милошћу* (Смиљ. 47), *младошћу* (ПетрР1 53), *моћушћу* (ПетрГ 125), *мудрошћу* (Селим2 42), *невиношћу* (Дав1 11), *нежношћу* (Ољ1 159), *неизвесношћу* (ПавлЖ 24), *ојасношћу* (ПавлМ 232), *јодударношћу* (Дав1 152), *јослушношћу* (Лал4 211), *јрошлошћу* (Ком. 158), *радошћу* (ПетрР1 27, Сел2 27, Сим. 913), *раздраженошћу* (Пек2 68), *речитишћу* (Андр1 120), *светлошћу* (Бас1 132, Пек1 20, СтевВ1 78), *сиремношћу* (Андр2 16), *срчаност* (ПетрГ 125), *стирошћу* (Андр1 125), *стирошћу* (Тос2), *стириљивошћу* (Дав2 25), *шрошћу* (Пек1 14), *усамљеношћу* (Угр. 36) итд.; *злошћу* (Пил. 251: тело измучено злошћу).

1.2.1. У предлошко-падежној конструкцији именице са суфиксом *-ост* понашају се практично исто као и кад су самостално употребљене, будући да код њих поново имамо само наставак *-[j]y*:

за *важношћу* (Чол. 60), за *вечношћу* (Киш), над *вечношћу* (Киш), пред *вечношћу* (Дав1 485), с *вечношћу* (Пав1 283), са *вечношћу* (Киш), са *јордошћу* (Андр2 14), са *драгошћу* (Нен2 147), са *зрелошћу* (ПавлМ 208), са *јавношћу* (Вр400, Пол2), с *лењошћу* (Бас2 44), пред *личношћу* (Андр2 169), с *личношћу* (Чол. 198), за *младошћу* (Трифк.), са *младошћу* (Пол1),

² У неким делима ретки су примери облика инстр. јд. чак и од именица са суфиксом *-ост* (који су, иначе, убедљиво најчешћи). Тако је у роману *Кото* (Samizdat B92, Bgd 2006) Срђана Ваљаревића аутор запазио само један такав пример: с неком *сиурношћу* (стр. 49).

³ Формулације типа „само“, „једино“, „(нај)чешће“ и сл. односе се само на грађу којом аутор располаже, која је, у већини случајева, ипак довољно богата и репрезентативна да показује стварно или врло приближно стање у савременом српском књижевном језику у целини.

за *мудрошићу* (Нен2 36), са *нежношићу* (Црњ2 628), с *необузданостићу* (Пек2 19), са *нейосредностићу* (Пек1 11), пред *обамрлостићу* (Нен1 133), за *јакошићу* (Селим2 37), са *јакошићу* (М-Б), за *јрошлостићу* (Ком. 137), с *јрошлостићу* (Дав1 83), са *јрошлостићу* (Дан1, XX 154, Црњ2 73), са *радозналостићу* (Нен1 85), с *радошићу* (Вуч. 164, Киш, Пав1 355, Селим3 210), са *радошићу* (Киш, Пек3), под *свејтошлостићу* (Вид. 376, Ћ-А1 39, Сел1 185, Поп4 138, Ћос1 337, Црњ2 287), пред *свејейлостићу* (Јал1 237), са *свејтошлостићу* (Пек3, Црњ2 196), са *сйварностићу* (Дав2 214, Лал1 114, МЕР2 659, СВЈ2 212), са *сйурностићу* (Бас1 203, Петк. 39), са *сйаростићу* (Андр1 35), пред *сйварностићу* (Андр1 157), пред *суровостићу* (Нен1 72), са *йујостићу* (Петк. 12), са *умейностићу* (Бас1 169, ПетрГ 229), са *учишностићу* (Црњ2 188) итд.;

1.3.1. У конструкцији предлог + атрибут + именица убедљиво преовлађује наставак *-[i]у*:

са извесном *блајостићу* (Андр5 171), са нском тужном *блајостићу* (Андр2 108), са оном истом лажном *блајостићу* (Андр4 68), са својом убитачном *блајостићу* (Сим. 46), нашој *бодрошостићу* (Сел2 45), са нарочитом *брижљивостићу* (Сел1 184), са твојом *будностићу* (Ћос4а 31), неком наметљивом *бујностићу* (Вучо 67), с таквом *важношостићу* (Лал1 25), неком чудном *видовитостићу* (Сел1 279), пред својом сопственом *видовитостићу* (Дав2 38), с неочекиваном *ийкошостићу* (Дав1 583), својом десетоструком *вредностићу* (Ћ-А1 248), глобалном *йујостићу* (Вр400), сопственом *йујостићу* (Дав2 439), неком очајном *јордошостићу* (ПетрВ 42), неумољивом *јордошостићу* (Андр4 67), с несумњивом породичном *јордошостићу* (ПетрВ 247), с таквом *јордошостићу* (Лал1 190), са болном и великодушном *јордошостићу* и *искреностићу* (Андр2 442), Јовановом *дрскошостићу* (Ћос1 170), пред толиком *дрскошостићу* (Ћоп3 63), са необичном *дрскошостићу* (МаксЈ1 388), својом *дрскошостићу* (Андр4 269), том сопственом *дрскошостићу* (Дав1 118), за својом *дужностићу* (Ћос6 35), светом *дужностићу* (Дав1 432), својом *дужностићу* (Андр3 186, Бас2 105, Лал1 86, Лал4 269, Ћос3 170), својом патриотском *дужностићу* (Петк. 124), бескрајном *жалошостићу* (ПетрР1 124), њеном сестринском *жалошостићу* (Селим1 25), с великом *жалошостићу* (АССС 62, Сав2 76), с извесном *жалошостићу* (Кузм. 78), са неком *жалошостићу* (Црњ2 480), својом пасивном *жалошостићу* (ПетрВ 122), са присном *захвалностићу* (Нен2 134), својом *злошостићу* (Његош, *Горски вијенац*, стих 51), с иследничком *злурадостићу* (Дав1 19), с неком крволочном *злурадостићу* (Андр5 54), са неком безбедном *извесностићу* (Сел1 18), пред властитом *изворностићу* (Десн1 323), са једнаком *искреностићу* (КрПр. 47), са необичном *искреностићу* и потпуном *нейосредностићу* (Андр5 202), својом *исйрајностићу* (Нен1 42), са неком горком, изненадном *јасностићу* (Андр5 227), са свом *јейкошостићу* (Поп. 46), с наглашеном *кројкошостићу* (Дав1 200), са правом хришћанском *кројкошостићу* (ПетрБ1а 238), његовом необичном *личношостићу* (ПавлЖ 146), њиховом *личношостићу* (Пек1 255), њиховом слабом моралном *личношостићу* (Ћос5 360), с познатом *личношостићу* (Вид. 7), са којом историјском *личношостићу* (Нин), са својом *личношостићу* (Андр6 442, Киш, ПетрВ 347), својом *личношостићу* (Андр2 17 117), старом *личношостићу* (Ћос3 251), с опором *љубазностићу* (Ћоп1 36), са извјештаченом *љубазностићу* (Трифк.), са оном благом, отегнутом *љубазностићу* (Г-Г4 47), са оном глатком *љубазностићу* (ВрН 109), својом наивном *љубазностићу* (ЈМП 192),

са безбрижном *љуикошићу* (ПетрБ2 28), са свом оном *љуикошићу* (Дав2 250), божјом *милошићу* (Нин), кнежевом *милошићу* (Сел1 63), краљевском *милошићу* (Црњ2 247), с божјом *милошићу* (Селим1 63), царском *милошићу* (Андр2 48), за изгубљеном *младошићу* (Тер. 417), са њеном ружичастом *младошићу* (ХХ 219), над својом лудом *младошићу* (Киш), његовом *младошићу* (Вучо 219), њеном *младошићу* (Црњ1 436), са његовом *младошићу* (Андр2 61), са својом вечитом *младошићу* (Андр1 244), за дремљивом *мудрошићу* (Нен1 164), својом *мудрошићу* (Андр2 426, Киш), својом *мушкошићу* (Сав2 198), господском *надменошићу* (Нен1 64), с оном истом *љубазном наивношићу* (ЈМП1 318), с оном *најетшошићу* (Дав1 167), над његовом *невиношићу* (Селим1 55), својом *невичношићу* (Нен1 29), незапамћеном *нежношићу* (Дав1 91), неком дрхтавом *нежношићу* (Дав1 607), са великом *нежношићу* (Сел1 249), са извесном *нежношићу* (НикД1 55), са неом *нежношићу* (Андр2 219), са свом *нежношићу* (НикД2 152), са великом *неизвесношићу* (Петк. 8), својом *нейосредношићу* (Андр2 59), неодрљивом *неумијношићу* (Дав1 31), сјајном *новошићу* (Сел2 16), историјском *нужношићу* (КовМ 269), својом бескрајном *оданошићу* (Г–Г3 54), с отвореном *одбојношићу* (Пек2 402), својом *одважношићу* и *издржљивошићу* (Нен1 77), пред заједничком *ојасношићу* (Пав1 104), с том несхватљивом *ојасношићу* (Лал1 19), са још већом *ојасношићу* (Бас2 142), с танком *осећајношићу* (Дав1 231), са великом *охолошићу* (Сел1 195), са слепом *охолошићу* (ЈМП1 173), таштом мушком *охолошићу* (Лал4 343), с хладном *џакошићу* (Пек2 485), са нарочитом *џакошићу* (Андр2 165), са дубоком и искреном *џобожношићу* (МЕП2 477), човечном *џобожношићу* (Андр2 55), *љубавном џодлошићу* (Дав2 150), са свом могућном *џреданошићу* (ПетрБ2 370), његовом *џредношићу* (Поп. 176), с научном *џрецизношићу* (Пек2 144), с некаквом *џрисношићу* (Пил. 389), с одмереном *џрисношићу* (НикД1 97), с родбинском *џрисношићу* (Поп1 204), са лепом *џрошлошићу* (Црњ2 262), са својом *џрошлошићу* (ПавлЖ 317), са свом њиховом *џрошлошићу* (Г–Г4 237), са сопственом *џрошлошићу*, *слабошићу* (Дав2 472), таквом *џрошлошићу* (Ћос3 263), том *џрошлошићу* (Дав2 214), с пословном *равнодушношићу* (Дав2 165), са нескривеном женском *разозналошићу* (Тиш2), благом *радошићу* (Петк. 113), искреном *радошићу* (Андр4 267), некаквом осветничком *радошићу* (Ћос3 889), неком болном *радошићу* (Андр1 62), неком *радошићу* (Селим2 36), неком уздржаном, достојанственом *радошићу* (Андр5 297), победничком *радошићу* (Дав2 403), с великом *радошићу* (ЈМП1 29, Пил. 223), с врелом *радошићу* (Селим1 125), с једном *радошићу* плашљивом и кратком (Лал1 195), с наивном, лакоумном *радошићу* (Г–Г1 286), с неком ликујућом *радошићу* (Ћос5 31), с прикривеном *радошићу* (Бул1 191), са безазленом *радошићу* (Мил. 174), са великом *радошићу* (Пав1 68), са великом, притајеном, *радошићу* (Црњ2 630), са детињом *радошићу* (ПавлЖ 115), са неочекиваном *радошићу* (ЈМП1 112), са смешном *радошићу* (Црњ2 509), са таквом *радошићу* (Јуб2 125), својом *радошићу* (Андр4 230, Дав1 373, Мар. 110), пред новом *реалношићу* (Поп. 85), са тренутном политичком *реалношићу* (Пер.), са досадном *ревношићу* (Пек1 295), са истом оном страсном *ревношићу* (Андр10 134), са појачаном *ревношићу* (Андр3 153), са претераном *ревношићу* (Андр1 182), том прозуклом *рескошићу* (Дав2 21), вечитом *свейлошићу* (Андр2 420), вештачком *свейлошићу* (КрПр. 221), днсвном *свейлошићу* (Пек2 221), жућкастом својом разливеном *свейлошићу* (Смиљ.

152), јарком *свејлоићу* (Вучо 18), јарком топлом *свејлоићу* (МЕР2 365), јасном *свејлоићу* (Мар. 149), млечном *свејлоићу* (ПетрВ 335), неком *свејлоићу* (Црњ2 13), неком сувом *свејлоићу* (Нен1 77), необичном *свејлоићу* (Андр2 89), оном меком *свејлоићу* (СтевВ1 189), под вштакком *свејлоићу* (Чол. 136), под њиховом белом *свејлоићу* (Поп. 128), под овом *свејлоићу* (Дав1 243), под плинском *свејлоићу* (Ћос5 102), под руменом *свејлоићу* (ПетрВ 130), под слабом, црвенкастом *свејлоићу* (Ћос3 156), последњом *свејлоићу* (Пав1 411), пред сунчевом *свејлоићу* (ПетрР1 14), прејаком *свејлоићу* (Шћеп. 20), разнобојном *свејлоићу* (Бул2 61), руменом *свејлоићу* (Андр2 253), са врло јаком и белом *свејлоићу* (ПетрБ2 160), са жутом *свејлоићу* (Црњ1 85), својом црвенкастом *свејлоићу* (Утр. 147), ситом *свејлоићу* (Дав2 126), толиком *свејлоићу* (Црњ2 646), челичном неонском *свејлоићу* (Пек2 312), шарепом, мутном *свејлоићу* (Црњ1 34), жућкастом *свејлоићу* (Ком. 17), оловном *свејлоићу* (Лал3 381), са неком топлом *свејлоићу* (Радан.), сивкастом прашњивом *свејлоићу* (Лал5 137), слабом *свејлоићу* (Десн1 78), са неком благом *свејлоићу* (Утр. 131), с великом *сијурноићу* (Пол1), с неком чудном *сијурноићу* (Лал5 16), с таквом *сијурноићу* (Дав1 559), са оном мирном *сијурноићу* (Андр2 335), са благом *склоноићу* (Пол4), са нарочитом *склоноићу* (Андр2 68), љубазном, лажном *скромноићу* (Црњ1 163), са оном лажном *скромноићу* (Андр2 416), његовом *слабоићу* (Арс. 106), са истом или сличном *слабоићу* (Андр6 113), са мазохистичком *слабоићу* (Дав1 159), са истом *смелоићу* (Андр2 159), са страховитом *смелоићу* (ЈМП 173), својом *смелоићу* (Дав1 598), необичном *сијороићу* (Пав1 220), са урођеном *сијособноићу* (Пол4), том његовом *сијремноићу* (Селим1 106), с неком љупком *сијрејноићу* (Дав2 235), с новом *срдачноићу* (Поп. 161), пред својом *стијороићу* (Црњ1 136), мокром *стијварноићу* (Дав1 60), са голом *стијварноићу* (Чол. 92), са оваквом *стијварноићу* (Вр398), великом *ревноићу* и претераном *стијројоићу* (Андр1 71), с некаквом грленом влажном *стијројоићу* (Дав1 548), с привидном *стијројоићу* (Кузм. 38), са великом упадљивом *стијројоићу* (Андр5 275), са свом *стијројоићу* (Кош1 144), са својом мрачном *суровоићу* (Ђорђ. 862), са нарочитом *тачноићу* (Г–Г3 232), с приличном *тачноићу* (Пав1 150), са апотекарском *тачноићу* (Ћос1 260), са задивљујућом *тачноићу* (Каг2 46), са крајњом *тачноићу* (Ђорђ. 75), жутом, зејтињавом, лековитом *тачноићу* (Пек1 21), мрком *тачноићу* (Лал3 116), са некаквом *тачноићу* (ПетрГ 85), том *тачноићу* (Пол2), црвенкастом *тачноићу* (Рис.), за нашом дивљом *тачноићу* (Селим2 37), са истом *искреноићу* и *убедљивоићу* (Андр3 143), са зечијом *ужурбаноићу* (Поп. 182), са неком *ужурбаноићу* (Андр2 30), својом моралном *укоченоићу* (Андр2 370), са сваком *умејноићу* (Пек2 28), са судбинском *умејноићу* и *озбиљноићу* (Дав1 171), својом *умејноићу* (Андр3 197), са нестрпљивом *умишљеноићу* (Нен1 154), својом живом *умноићу* (Пол1), с вашом *ујорноићу* (Дав1 350), са хладном *учијивоићу* (ЈМП 57), лудачком *храброићу* (Црњ2 15), његовом *храброићу* (Ћос3 282), својом личном *храброићу* (Лал1 90) итд.⁴

⁴ Ово је само део од хиљаде потврда за наст. *-[j]у* код именица са суфиксом *-ошћ*.

1.3.2. Наставак *-и* је код именица са суфиксом *-остӣ* толико редак да смо у могућности да наведемо све засведочене примере:

са таквом *ірамзівостӣ* (ЈМП 200), са својом *жалостӣ* (Ћ–А1 247), с понеком стварном *жалостӣ* (Ћорђ. 593), с вашом фрапантном *мушко-стӣ* (Смиљ. 43), с таквом усхићеном добронамерном *невиностӣ* (Дав1 31), својом *расіолоућеностӣ* (Дав1 161), с великом *радостӣ* (СНП 185), пред његовом бесном *ревностӣ* (Андр1 134), под прашњавом *свейло-стӣ* (ЈМП 172), с повећаном *смртностӣ* (Пол1), са суровом и сировом српском *стїварностӣ* (Дав1 71);

тамном *злостӣ* (ИВЛ 77).⁵

2. Остале именице с основом на *-стӣ*:

Понашају се врло слично именицама са суфиксом *-остӣ*, с тим да се код њих јавља, сразмерно укупном броју, нешто више примера с наставаком *-и*.

2.1.1. У слободном инструменталу имамо, уз један специфичан изузетак, само наст. *-[j]у*:

-астӣ: *влашћу* (Вр334, Г–Г3 274, Дав2 489, Лал3 359, Макс1 38, Миј., Мил. 204, Пер., Радов., Сав2 165, СтевВ2, Ћос5 136), *машћу* (Андр5 158, Вуч. 42, Дав1 461, К–П–П 92, МЕР2 750, Нен3 69, Ол1, ПавлЖ 41, ПетрВ 374, Пил. 82, Пол1, РБМ 369, Тиш1, Ћос46 225, Уск. 40, Шћеп. 14), *іревлашћу* (МЕР2 302), *іройашћу* (АСПе 78, Бас1 128, Ћин. 287, Јанк. 6, Миј., Пил. 225, Ћос1 158), *слашћу* (Лал2, Јуб2 97, Селим1 277), *стїрашћу* (Бас1 27, Вас2, Вел. 166, Глуш. 143, Дав2 381, ДимВ 131, ДІС 176, ЈМП 57 314, Крст., Лал3 254, Миј., ПавлЖ 23 241, Пек1 205 305, ПетрБ2 16, Пил. 308 225, Сел2 48, Селим1 30, Сим. 858, Ћос4а 152, Ћос46 26, Ћос5 203 290), *чашћу* (Амф2, Бул2 143, Г–Г3 240, Глуш. 270, Ћ–А2 366, Селим2 46, ЋорВ., Ћос46 341);

-естӣ: *болешћу* (Андр1 145, Андрб 500, Андр9 124 163, Бас1 243, Вр396, Глуш. 220, Дав1 280, ЈМП 158, КовМ 321, Лал4 275, МЕР2 311 392, ЊегР, Ол3, Пав1 64, ПавлЖ 55 242, Пил. 137, Поп. 39, Радов., Селим2 279, Сим. 604, Тиш2, Ћос2, Ћос5 281, Црњ1 147), *вешћу* (ДимВ 149, Ћ–А3 204, ЈМП 19 28 180, ЊегР, Пил. 326, Сим. 883, Ћос6 24), *вијешћу* (Миј.), *зайовешћу* (Амф1, РБМ 559), *исїовешћу* (Дав1 441, ДимВ 185, Пил. 251), *исїовијешћу* (Амф2), *несвешћу* (Макс1 271), *обешћу* (Петр-Б16 26, Ћос5 133), *їодсвешћу* (Киш, Пав1 137, СтевВ2), *іриїовешћу* (Бас1 13), *савешћу* (Дав1 509, Ћ–А2 324, Пек4, Ћос46 158, Ћос5 160), *савјешћу* (Селим1 59), *свешћу* (Амф1, Андрб 34, ВрН 222, Дав1 306 382 586, Дан1, ДимВ 113, ПавлЖ 207, ПавлМ 102, Пер., ПетрБ2 356, ПетрР1 206, Пол4, Сим. 110, Скроб., СтевВ2); уп. и: поверењем и *свешћу* (Ћин. 91);

-истӣ: *завишћу* (Андр9 54, Бас1 149, Вуч. 34, Киш, ПавлЖ 43, Тиш1, Ћос2, Ћос5 240);

-остӣ: Мали Монтењ могао је ... да се ... задави *кошћу* (ЕК); уп. и: украшених седефом и *кошћу* (Інт.).

⁵ Уп. и Гудков 1988: 23: „Именице са суфиксом *-остӣ* у 98 до 99 одсто потврда имају флексију *-у* (са сугласничком алтернацијом *стї/шћ*)“.

2.1.2. Једини засведочени изузетак јазља се, не случајно, код нм. *костѝ* у напоредној синтагми с им. м. рода у INSTR.:
 предмети украшени седефом и *костѝн* (МЕП2 128).

2.2.1. У предлошко-падежној конструкцији именице с основом на *-сѝ* понашају се практично исто као и кад су самостално употребљене, будући да код њих, уз два засведочена изузетка, поново имамо наставак *-[ѝ]у*:

-асѝ: за *влаићу* (Андр5 169, АССС XI, Вит. 806, Глуш. 76, Јанк. 35, КовМ 126, Крст., МЕП2 655, Миј., Нен1 164, НикВ 276, Петк. 24 252, Пил. 354, Сел2 132, СтевВ2, Ћос5 391, Ћос3 608, Ћос6 74 208), похлепа за *влаићу* и моћи (Миј.), под *влаићу* (Андр5 84, Андр6 233, Андр10 38, Г-Г1 190, Г-Г3 150, Глуш. 46, Вас2, ДимВ 58 147, Ћ-А2 395, ИЈ 84, Јак., Јанк. 20, Киш, МЕП2 248 338, Миј., Пав1 334, ПетрБ2 316, Пил. 17, ПетрР1 24, Пол1, СтевВ2, ЋорВ.), под ... *влаићу* (СтевВ2), пред *влаићу* (КовМ 123, Ћос2), с *влаићу* (Вр334, Лал3 338, ПавлЖ 343, Селим2 210), са *влаићу* (Амф1, Андр6 397, Вит. 1266, Вр398, Дан2, Нин, ПетрГ 289, СВЈ1, СтевВ2), с *лаићу* (Вид. 236, Дав1 235, Киш, ПавлЖ 33), са *лаићу* (Киш), пред *наѝаићу* (Лал3 211), са *облаићу* (ЋорВ.), за *ѝочаићу* (Глуш. 35), с *ѝочаићу* (Глуш. 209), са *ѝочаићу* (М-Б), с *ѝреѝаићу* (Пек1 35), са *ѝреѝаићу* (Пек1 307), над *ѝроѝаићу* (Дан2), с *ѝроѝаићу* (Г-Г4 25), пред *ѝроѝаићу* (Лал4 246, Миј.), са *ѝроѝаићу* (Бас1 187, Вас2, Јов. 87), с гађењем и *слаићу* (Тиш1), са *слаићу* (Андр5 156 217 253, Андр7 140, Андр8 108 127, Г-Г1 332, Г-Г4 250, Десн2 30 32, ИВЈ 216, КовМ 312, Нен2 16 44 96, Нен3 202 203, НикВ 275, ПавлЖ 352, Пек3, Селим3 198, Сим. 258), за *сѝраићу* (Глуш. 264), над *сѝраићу* (Глуш. 219), под *сѝраићу* (Раич. 301), са *сѝраићу* (Андр2 227, Андр3 138, Андр5 310, Глуш. 140, Дав1 228, Ћ-А1 268, ЈМП 93 309, Киш, Крст., МарН 31, Миј., ЊегР, ПавлЖ 146, ПавлМ 173, Пек1 20 315, Пер., ПетрБ1а 198, Селим1 34, Сел2 117, СтевВ2, ЋорВ., Ћос4а 213, Чол. 27), са ... *сѝраићу* (ПавлЖ 105), с храброшћу и *сѝраићу* (Пек2 506), с уважавањем и *сѝраићу* (Дав2 242), за *чаићу* (Вр400), с *чаићу* (Ћок. 215, ЋорВ.), са *чаићу* (Ћос3 172);

-есѝ: пред *болеићу* (Андр6 68, Пек2 233, Поп. 43 83), с *болеићу* (Дав1 188, Мил. 237, Пек2 139 140 216, К-П-П 179), са *болеићу* (Андр10 30, Бас2 16, Пав1 438, Пек2 269, Тиш2, ЋорВ.), с *вешћу* (Дав1 486, Пек2 45), са *вешћу* (Ћ-А1 115, Ћорђ. 485, ЈМП 199, НикВ 317, Тиш2), с *вијеићу* (Лал2), с *вјеићу* (sic!) (Ћоп4 190), са *зайовешћу* (Јак., Црњ1 88 94), са *зайовијеићу* (Амф1), за *исѝовешћу* (ДимВ 126), са *савешћу* (Бул2 245, Ћ-А2 315, МарН 135, Пек4, Ћос1 142), са *савјеићу* (ВрН 139, Лал3 215, Селим2 243 245), са *самосвешћу* (Киш, Пер.), пред *вешћу* (Бас3 126, ДимВ 120, Пек3), са *свешћу* (Андр8 15, Вас2, Г-Г4 187, Дав1 298, ПетрГ 107, Сел2 73, Ћос6 9), са *свијеићу* (Десн2 159, Нин);

-исѝ: са *завишћу* (АСПр 283, Бул1 26 186, Вас2, Г-Г2 350, Дав2 296, Кап2 59, Киш, Кузм. 180, Лал2, Лал3 24 122 331, Мил. 132, ЊегР, Ол3, Пек1 126, Петк. 27 153 198, ПетрБ16 26, Поп. 37, Радан., Селим2 41, СтевВ2, Трифк., Ћос4а 31, Уск., Чедомир Илић, Бгд 1963, 124, Црњ1 168, Црњ2 695), са ... *завишћу* (Нен2 97), с *коришћу* (Г-Г2 78);

-осѝ: с *коићу* (СНП 70, Int.), са *коићу* (Int.).

2.2.2. Имамо само два примера с наст. -и:

Није имала никакве везе са *стирасти* ни са браком (Ђ–А1 269); са *костѝи* (ЕК).

2.3.1. У конструкцији (предлог) + атрибут + именица убедљиво преовлађује наставак -[j]у:

-*астѝ*: божанском *влаићу* (Г–Г4 293), вашом *влаићу* (Ћос4а 119), великом *влаићу* (С–Н 316), за већом *влаићу* (СтевВ2), за краљевском *влаићу* (Јанк. 167), за апсолутном *влаићу* (Миј.), за највишом *влаићу* (Јанк. 46), за светском црквеном и политичком *влаићу* (МЕП2 214), извршном *влаићу* (МЕП3 666), инокосном *влаићу* (Вр334), јединственом државном *влаићу* (Ђин. 38 135), комунистичком *влаићу* (СтевВ2), никаквом *влаићу* (М–Б), новом *влаићу* (Миј.), под аустријском *влаићу* (Петк. 101), под византијском, бугарском и српском *влаићу* (МЕП2 461), под врховном *влаићу* (МЕП2 583 608, ЋорВ.), под енглеском *влаићу* (МЕП1 390, МЕП2 368 695), под каквом ... *влаићу* (Ћос3 351), под комунистичком *влаићу* (Киш, Ком. 35), под Наполеоновом *влаићу* (Петк. 257), под нашом *влаићу* (Јал4 338), под нашем, српском *влаићу* (Ћос3 106), под неком *влаићу* (М–Б), под ненародном *влаићу* (Дан1), под непосредном *влаићу* (МЕП2 397), под његовом *влаићу* (Г–Г3 339, М–Б, Сел1 15, ЋорВ.), под њеном *влаићу* (МЕП1 173), под њиховом *влаићу* (СВЈ2 202), под поверљачком *влаићу* (МЕП2 640), под римском *влаићу* (ИЈ 11, МЕП2 673 759), под руском *влаићу* (МЕП2 266), под сваком *влаићу* (Ћос3 857), под својом *влаићу* (Г–Г1 167, ИЈ 21, ЋорВ.) под совјетском *влаићу* (Ћос4а 157, Ћос6 106), под српском *влаићу* (ЋорВ.), под турском *влаићу* (Андр2 309, Вит. 706, МЕП2 18 571, Амф2), под француском *влаићу* (МЕП1 28, МЕП2 170 729), под четничком *влаићу* (Јал1 35, Јал5 72), под шпанском *влаићу* (МЕП2 936), под шпанском колонијалном *влаићу* (МЕП2 771), пред новом *влаићу* (Драг.), пред неумољивом *влаићу* (Вас1), пред ... четничком *влаићу* (Јал5 78), пред истом аграрном *влаићу* (Андр4 159), пред неограниченом и скривеном *влаићу* (Радов.), пред неумољивом *влаићу* (Вас1), пред политичком *влаићу* (Нин), пред сваком *влаићу* (Вас1), с високом хрватском *влаићу* (Вит. 538), с вишом *влаићу* (Јал1 30), с млетачком *влаићу* (ЋорВ.), с неограниченом *влаићу* (Андр5 53), с ограниченом *влаићу* (Ђин. 131), с црногорском *влаићу* (Вр398), са апсолутном *влаићу* (С–Н 449), са државном *влаићу* (Андр7 215), са једном *влаићу* (Пер.), са каквом *влаићу* (Нин), са медвеђом *влаићу* (Вр398), са новом *влаићу* (ИЈ 462), са сваком *влаићу* (Нин), са својом *влаићу* (Јал4 235, РБМ 263, Сел2 309), својом *влаићу* (Г–Г4 197, Ћос5 166), својом некаквом *влаићу* (Ћос3 517), својом несменљивом *влаићу* (СтевВ2), својом свесилном *влаићу* (ДимВ 171), својом силном *влаићу* (ДимВ 170), таквом *влаићу* (Чол. 193);

врелом *маићу* (МЕП2 758), гушчијом *маићу* (ВрН 112), жутом *маићу* (Десн2 23), загорелом *маићу* (Дав2 410), змијином *маићу* (ПетрВ 303), извесном *маићу* (К–П–П 93), кокосовом *маићу* (ЈМП 329), људском *маићу* (Мар. 152), медвеђом *маићу* (ПетрП1 154), неком *маићу* (ПетрВ 131), њеном *маићу* (К–П–П 364), овом *маићу* (Сав2 117), павловићевом *маићу* (Драг.), са белом свињском *маићу* (Дав2 407), са свињском

лаићу (Топ2), сваком *лаићу* (Јал4 220), свињском *лаићу* (МЕП2 354, Миј., Станк. 17), сјајном *лаићу* (ПетрБ2 31), скупоценом *лаићу* (Ток. 55), елеђеном *лаићу* (Кап2 35), тигровом *лаићу* (Алб.), црном *лаићу* (Кош1 41);

Браничевском *облаићу* (Амф1), једном *облаићу* (АССС 336), овом *облаићу* (МЕП2 703), требињском *облаићу* (МЕП2 752);

овом *йочаићу* (Тер. 412), са великом *йочаићу* (М-Б), са радошћу и *йочаићу* великом (М-Б), са што већом *йочаићу* (Сим. 250);

чудном *йошашћу* (Сел2 112);

његовом *йројаићу* (Вит. 856), са својом неминовном *йројаићу* (Пил. 343), сопственом *йројаићу* (Бас1 161); уп. и: својом несрећом и *йројаићу* (Миј.);

за плитком пролазном *слаићу* (Смиљ. 35), миришљавом и отужном *слаићу* (АСПр 521), неописивом усређујућом *слаићу* (ЊегР), његовом *слаићу* (Јал1 227), с једнаком онаквом *слаићу* (Десн1 156), с нарочитом *слаићу* (Десн1 224), с оном истом осветничком *слаићу* (Десн1 230), с осветничком *слаићу* (Десн1 133), са занесвешћујућом *слаићу* (Вуч. 10), са истом подсмешљивом *слаићу* (Тиш1), са истом *слаићу* (Андр2 254), са коликом ... *слаићу* (ХХ 144), са неком болном *слаићу* (Селим1 111), са неком осветничком *слаићу* (Андр5 148), са скривеном унутрашњом *слаићу* (Андр6 346), са стидном *слаићу* (Трифк.), са физичком *слаићу* (Андр6 407);

бесном *сїраићу* (Глуш. 230), болесном *сїраићу* (Киш), веселом искреном *сїраићу* (С-Н 91), већом *сїраићу* (ПавлЖ 72), жестоком *сїраићу* (КрПр. 203), за својом *сїраићу* (Андр4 158), за снажном и свеобухватном *сїраићу* (Миј.), исконском, неразборитом ловачком *сїраићу* (С-С 110), истинитом *сїраићу* (Глуш. 92), истом жељестином и *сїраићу* (Јал5 35), истом *сїраићу* (Нед. 53, ПавлЖ 105 447), јаком *сїраићу* (Глуш. 260), једном једином *сїраићу* (Киш), моралистичком *сїраићу* (АССС 458), незадовољеном *сїраићу* (Миј.), неиздржљивом *сїраићу* (ЈМП 322), неизрецивом *сїраићу* (ЊегР), неком свемоћном *сїраићу* (Андр10 38), неком *сїраићу* (Тос5 226), несавладљивом *сїраићу* (Јанк. 154), пакленом *сїраићу* (АСПе 125), притајеном *сїраићу* (Тер. 316), разблудном *сїраићу* (Нен1 110), с ... непознатом *сїраићу* (Топ1 76), с великом *сїраићу* (ПавлЖ 276), с изненадном *сїраићу* (Јал1 39), с млаком *сїраићу* (Андр7 133), с оном *сїраићу* (РБМ 133), с туробном *сїраићу* (Вуч. 69), са адвокатском *сїраићу* (Тос4а 158), са великом *сїраићу* (РадД), са изненађујућом, готово запањујућом *сїраићу* (Миј.), са истовјетном *сїраићу* (Миј.), са истом *сїраићу* (ЈМП 213), са једнаком *сїраићу* (Пол4), са младалачком *сїраићу* (ЈМП 210), са младалачком филмофилском *сїраићу* (ПавлЖ 159), са нарочитом *сїраићу* (Миј.), са невиђеном *сїраићу* (Вр398), са негдашњом *сїраићу* (Тос6 465), са некаквом самоубилачком *сїраићу* (Миј.), са неком хладном и веселом *сїраићу* (Андр1 276), са притајеном *сїраићу* (ЈМП 15), са све видљивијом *сїраићу* (Смиљ. 134), са таквом *сїраићу* (ЈМП 286, Сел1 214, Сел2 263), својом доминантном *сїраићу* (Дав2 381), својом зликовачком *сїраићу* (Нен1 105), својом

незаситом *сѣраићу* (Крст.), својом *сѣраићу* (Андр1 97), свом *сѣраићу* (ПетрВ 45, Смиљ. 91), слепом *сѣраићу* (Пек3), снажном и дрхтавом *сѣраићу* (Вас1), сопственом *сѣраићу* (ЈМП 117), том ... *сѣраићу* (Пил. 254), том мрзличком *сѣраићу* (Ћос5 216), туђом *сѣраићу* (СтевВ2), узаврелом *сѣраићу* (Бас1 44), чудном *сѣраићу* (Киш); уп. и: својом њежношћу и *сѣраићу* (Миј.), с коцкарским миром и *сѣраићу* (Бул2 313);

великом *чаићу* (Андр8 112, Вит. 455 554), монашком *чаићу* (Ћос3 152), овом *чаићу* (Кул.), официрском *чаићу* (Ћос3 758), с Ашлијевом *чаићу* (Ђ-А3 431), с вашом *чаићу* (Сим. 674), са великом *чаићу* (Кош2, М-Б), са сваком *чаићу* (М-Б), својом *чаићу* (Г-Г3 127 161, Гогољ 242 (прев. Б. Ковачевић), Ћуп2 78), том високом *чаићу* (ЋорВ.), *чаићу* својом (Андр9 103, Сел2 314);

-*есѣ*: светом *благовјешћу* (Амф2);

бунтовном *болеићу* (Пил. 292), венеричном *болеићу* (Сел1 230), воденом *болеићу* (Андр9 84, Глуш. 85), дивном *болеићу* (Кап1), дуггодишњом *болеићу* (Јов. 376), ендемном *болеићу* (Киш), Марковом *болеићу* (Сим. 601), мистериозном биљном *болеићу* (Пол4), морском *болеићу* (Бас1 209), над Хановом последњом *болеићу* (ПетрВ16 292), неизљечивом *болеићу* (Ком. 7), неком *болеићу* (Црњ1 988, Црњ2 467), неком неизљечивом полном *болеићу* (Киш), неком таквом *болеићу* (Десн2 183), њеном ранијом живчаном *болеићу* (Ђок. 247), овом *болеићу* (Бул2 121), опаком *болеићу* (Амф2), приватном *болеићу* (Пек4), с изненадном и тешком *болеићу* (КовМ 113), с мојом *болеићу* (Кош1 76), с морском *болеићу* (Десн1 28), с овом *болеићу* (Пол1), са заразном *болеићу* (ДПС 194), са изворном Паркинсоновом *болеићу* (Бас2 8), са истом *болеићу* (ДПС 194), са неком босанском *болеићу* (Андр4 246), с његовом октобарском, шахом прожетом *болеићу* (Вуч. 50), са овом пакленом *болеићу* (Мар. 51), са својом *болеићу* (Андрб 67, АССС 105, Бас2 181, Трифк.), са том *болеићу* (ЈакшС 191), својом *болеићу* (Селим1 295), старом *болеићу* (Глуш. 26), с том *болеићу* (Вит. 970), страшном *болеићу* (ДимВ 161), тешком *болеићу* (БВР 144, Вучо 114, Пав1 353), том *болеићу* (Бас2 166, Жив. 101), ужасном али очистићујућом *болеићу* (Бас2 163);

с неком другом *вероисповешћу* (Пав1 226);

кћеркином *вијешћу* (Селим1 265), неубедљивом *вешћу* (Ћос4б 326), овом *вешћу* (Ђ-А3 258), последњом париском *вешћу* (Вас1), рђавом *вешћу* (Сел2 299), с ружном *вијешћу* (Селим2 250), с таквом *вешћу* (Пек3), са неочекиваном *вешћу* (Ћос1 354), са рђавом *вешћу* (Сим. 57), са том *вешћу* (Ђ-А1 159), са утешном *вешћу* (Ђ-А2 10), са фаталном *вешћу* (Вас1), свежом *вешћу* (Пек3), том *вешћу* (Кош1 45, Сим. 227, Црњ1 724);

дневном *зайовешћу* (Црњ1 1005), другом *зайовешћу* божјом (Кош1 103), *зайовешћу* игумановом (М-Б), *зайовешћу* Мојсијевој (Пек3), сваком *зайовијешћу* (Десн2 123), царском *зайовијешћу* (Селим1 229); уп. и: истим тим благословом и *зайовешћу* (Амф1);

малочашњом Хараламшијевом *исјовешћу* (Џун. 167), Мићиниом *исјовешћу* (Дав1 436), некаквом *исјовешћу* (Ћос5 10), њеном *исјовешћу* (Вел. 196), овом *исјовешћу* (Киш), с мајчином *исјовешћу* (МарН 63), са Арсенијевом *исјовешћу* (Пек1 344), са својом *исјовешћу* (Ђорђ. 838);

са ... младалачком *обешћу* (Андр7 164);

животњињском *јодсвешћу* (Ђорђ. 595), његовом *јојсвешћу* (sic!) (Миј.);

лошом *савешћу* (СтевВ2), накнадном *савешћу* (Ћос5 277), његовом *савешћу* (Ћос3 269), њиховом *савешћу* (МаксЈ1 329), осетљивом *савешћу* (Андр6 43), под такозваном *савешћу* (Пек2 349), пред властитом *савешћу* (Поп. 100), пред његовом *савешћу* (Андр6 31), пред својом властитом *савешћу* (Киш), пред својом *савешћу* (Бас3 126, Нен1 159, Пек2 540), с мирном *савешћу* (Глуш. 155, Г-Г2 325), са ведром *савешћу* (Сим. 91), са својом *савешћу* (Ђ-А1 217, Мил. 160), са сопственом *савешћу* (Киш), својом *савешћу* (АСПе 3, М-Ђ, Ћос6 319), над твојом *савјешћу* (Десн1 187), нечистом *савјешћу* (Јал3 104), њеном *свијешћу* и *савјешћу* (Амф2), пред својом *савјешћу* (Селим1 123), са својом *савјешћу* (Селим2 46 172), чистом *савјешћу* (Селим1 283); уп. и: са људском слободом, *свешћу* и *савешћу* (Амф1);

непоколебљивом *самосвешћу* (Андр5 272), с потпуном историјском *самосвешћу* (Пер.), са све већом *самосвешћу* (ПавлЖ 208); уп. и: са значајном илузијом, *самосвешћу* и – утехом (СтевВ2);

буновном *свешћу* (Вел. 161), грађанском *свешћу* (Пол3), догматском *свијешћу* (Амф2), друштвеном *свешћу* (Ђин. 43), дубоком народном *свешћу* (ИЈ 128), задњом *свешћу* (ПетрР1 117), збуњујућом *свешћу* (ПетрБ2 66), изоштреном *свешћу* (ЊегР), колективном *свешћу* (Скроб.), људском *свијешћу* (Амф2), мојом *свешћу* (Киш, Кош1 136, Радов.), мојом *свијешћу* (Радан.), напредном *свешћу* (ПавлЖ 303), некаквом универзалном *свешћу* (Јов. 321), неком новом *свешћу* (Андр4 363), немистифицираном *свешћу* (ПавлЖ 436), Николином *свијешћу* (Миј.), његовом *свешћу* (Вел. 78, Радов.), појачаном *свешћу* (Дав1 685), помућеном *свешћу* (Црњ1 8), последњом *свешћу* (Црњ1 39), пред нашом *свијешћу* (Амф2), пуном *свешћу* (Мар. 241), развијеном *свешћу* (Дан2), с нејасном *свешћу* (Г-Г3 276), с неком реципрочном *свешћу* (Вучо 214), с потајном *свешћу* (ПетрБ2 34), с том *свешћу* (Дав1 458), са високом *свијешћу* (Миј.), са другачијом државотворном *свешћу* (Пер.), са извесном критичком *свешћу* (Пер.), са класном *свешћу* (Пек4), са мирном *свешћу* (Андр4 361), са нашом такозваном *свешћу* (Ћос6 63), са неком својом расутом *свешћу* (Исак3 252), са новом *свијешћу* (Ком. 49), са њеном *свешћу* (Драг.), са овом *свешћу* (Киш), са пуном класном *свешћу* (СтевВ2), са пуном *свешћу* (Андр5 121 285, Дан1, Пер., Сел1 26, Црњ1 57), са радосном *свешћу* (ПетрБ2 56), са развијеном еколошком *свешћу* (Пол2), са својом високом *свешћу* (ИЈ 557), са таквом *свешћу* (Ћос6 56), својом комунистичком *свешћу* (Ћос46 335), својом последњом *свешћу* (ПетрБ16 37), својом *свешћу* (ИЈ 63, Ћос5 393), свом својом *свешћу* (Дав2 290), том *свешћу* (ДимВ 88), узвишеном *свешћу* (ПавлЖ 286);

-*исѝ*: завишићу ђаволском (М-Б), завишићу својом (АСПе 34), неизвесном завишићу (Андр2 265), необјашњивом завишићу (Селим1 317), несхватљивом завишићу (Јуб1 19), с оном потајном завишићу (Г-Г2 235), с пожудном завишићу (Тиш2), са неизрецивом завишићу (ПетрБ16 116), са оном чежњивом завишићу (ПетрБ16 213); никаквом коришићу (Бас1 91), са вашом коришићу (Сим. 715), са већом коришићу (ПетрБ2 302); својом нечишићу (СНП 239); уп. и: здравом малициозношћу и завишићу (ЊегР), са мушком срџбом и завишићу (Ћос4а 65);

-*осѝ*: карличном кошићу (Int.), кључном кошићу (Int.), с напрелом кошићу (Int.), са виличном кошићу (Miloš Bogdanović, *Astrologija i antropologija*, Bgd 2005, 84), са својом кошићу (Иван В. Лалић, *Писмо*, www.ask.rs), са синтетском кошићу (Int.), слоновом кошићу (Хомер, *Илијада*, Просвета, Бгд 1988, 249);

-*усѝ*: чељушићу магарећом (СП – Књига о судијама 15/16).

2.3.2. Наставак -и је код именица на -*сѝ* редак, мада нешто чешћи него код именица са суфиксом -*осѝ*:

под српском *власѝи* (Андр1 129), под царском *власѝи* (Андр7 209), пред војном *власѝи* (Андр8 220), пред нашом *власѝи* (Андр5 282), пред судском или полициском *власѝи* (Андр5 282), са новом *власѝи* (Андр1 157), са овом ту *власѝи* (Ћоп3 115), пред том егзотичном *најасѝи* (Андрб 396), пред том невидљивом и подмуклом *најасѝи* (Андр5 64), са овом *најасѝи* (Андр10 110), највећом *иошасѝи* (ЕК), својом лакоћом и *сласѝи* (Уск. 40), за старом *сѝрасѝи* (Ђорђ. 456), неком новом *сѝрасѝи* (Уск. 40), правом ловачком *сѝрасѝи* (Андр7 171), са таквом *сѝрасѝи* (ЈМП 81), својом бујном *џвасѝи* (Десн2 119);

с оном *вестѝи* (Ђорђ. 582), са божјом *зайовесѝи* (ЈМП 243), дечачком *обесѝи* (Сел2 13), са последњом *ѝричесѝи* (ЈМП 231);

за стварнијом материјалном *корисѝи* (Ђорђ. 61), опћом *корисѝи* (Десн2 53), осетном *корисѝи* (ПетрБ16 100), над морском *нечисѝи* (Р. Братић, према Гудков 1988: 19);

под грудном *костѝи* (ДПС 44), пред сфероидном *костѝи* (ЕК), са карличном *костѝи* (П. Стефановић, према Гудков 1988: 19), сипином *костѝи* (ЕК), слоновом *костѝи* (ЕК), са сломљеном *костѝи* (ЕК);⁶

огромном *чељустѝи* (Р. Смиљанић, према Гудков 1988: 19), са крокодилском *чељустѝи* (ЕК)⁷.

⁶ Очигледно је да се им. *костѝ* понаша унеколико друкчије од осталих именица на -*осѝ*, можда зато што у њој -*осѝ* није суфикс (као у хиљадама других им. на -*осѝ*).

⁷ Гудков (1988: 23) има седам потврда за инстр. јд. *чељустѝи* (укључујући и хрватске примере), а једну за *чељушићу*. Иначе, ова именица је у српском језику често (и) *plurale tantum* (ном. *чељустѝи*, дат.-инстр.-лок. *чељустѝима*), нпр. код М. Булатовића, О. Давича, С. Јаковљевића, Б. Миљковића, Д. Ненадића, Г. Олујић, М. Ољаче, Ж. Павловића, Р. Петровића, С. Селенића, М. Црњанског и других писаца (и у ауторовом „идиолекту“), па то може бити разлог за малобројност засведочених примера.

3. Именице на *-ић*

Насупрот именицама на *-сћ*, код малобројних (и у инстр. јд. слабе засведоченим) именицама на *-ић* имамо, бар према грађи којом располажемо, оба наставка у слободном инструменталу и у предлошко-падежној конструкцији, а само *-и* ако је именица праћена атрибутном.

3.1. Слободни инструментал:

3.1.1. наст. *-ју*:

кожа прекривена *крљуићу* (Int.), Превучени *крљуићу*, на сунцу, шире мириш улова и таласа и зноја (Поља 431–6), поспе *џреџићу* праха звезданог (Int.), њихове родитеље обасипа *џреџићу* напамет научених похвала (Int.);

3.1.2. наст. *-и*:

Прекривена [је] *крљуићи* сличној рибљој (Int.).

3.2. Конструкција предлог + им.:3.2.1. наст. *-ју*:

И с *џреџићу* мртвих снова заблистаћу свом лепотом (В. Приможих, Int.), с *џреџићу* (Д. Костић, према Гудков 1988: 19), са *џреџићу* македонских симбола (Int.), са *џреџићу* медаља (Int.);

3.2.2. наст. *-и*:

са *крљуићи* (Int. (више потврда)), с *џреџићи* (Тиш2).

3.3. У синтагми (предлог) + атрибут + им.:

блиставом *крљуићи* (Стој. 291), крупнијом *крљуићи* (А. Рајајић, *Praktična knjiga o ribolovu*, BIGZ, Bgd 1977, 78), Тело му је прекривено крупном *крљуићи* (Int.), са магично сложеном *крљуићи* (АСПр 786), сребрнкастом *крљуићи* (Стој. 275), упрскан рибљом *крљуићи* (Радан.)⁸.

4. Именице на *-Ић*⁹4.1.1. У слободном инструменталу готово редовно имамо наставак *-[ј]у*:

блајодаћу (СП – Дјела апостолска, 15/11 18/27, ДимВ 132, ЕК), *блајодаћу* (М. Шапчанин, према РСАНУ, s.v.), *џајраћу* (Влах. 173: Покривене су крвином, *џајраћу* ... или лишћем), *џамећу* (Андр1 302, Андр2 421, Андр4 171 233, Андр9 150, Глуш. 215, ДПС 198, Ћ–А2 107 142, Ћ–А3 336, Ђорђ. 266, ЈМП 10, К–П–П 6, Кош1 73, Јал1 98, Мар. 40 214, Миј., НикВ 264, ЊегР, Ол2, ПавлЖ 183, Пек4, РБМ 67, Сел1 111, СтевВ2, ЂорВ., Ћос1 245, Ћос3 63 379 803, Ћос5 82 119 404, Ћос6 11 121, Црњ1 74), *смрћу* (Амф1, Андр2 350, Бас1 65, Бул2 189 313, Вр396, ВрН 131, Вучо 236, Г–Г1 121, Гат., Глуш. 29 70, Дав1 60 144, Дав2 158 241, ДПС 97, Ћ–А1 317, Ћ–А2 221, Ћин. 26 71, Ђорђ. 856, ИВЛ 317, Јанк. 33, Ком. 86, К–П–П 36, Јал1 25, МаксЈ1 289, Мар. 215, МЕП2 205 562, Миј., Мил. 173, Миљк. 141, Нед. 34, ЊегР, Ол2 23 60, ПавлЖ 206,

⁸ Ова се именица чешиће јавља у множини, нпр.: тело покривено квржицама уместо *крљуићима* (МЕП2 700).

⁹ V је симбол за вокал (самогласник) или вокално (самогласничко) р.

ПавлМ 56, Пек1 59 212, Пек4, ПетрР1 84, Пил. 225, Поп. 15, Радов., СВЈ2 237, СтевВ2, Тиш2, Ћос46 229, Црњ2 593); уп. и: ни вољом ни *џамећу* (Миј.), смехом и *џамећу* (Нин), животом и *сврћу* (Ћин. 44).

4.1.2. У синтаксичком окружњу које је довољан падежни индикатор засведочена су и два примера с наст. -и:

блајодайи (Он се сматра *блајодайи* и срећом свог краја и дома) (К–П–П 198), уским путем, оивиченим *џавији* и купином (Јак.), прекривен травом и *џайраји* (Int.).

4.2.1. У предлошко-падежној конструкцији убедљиво преовлађује наставак -[j]у:

за *блајодаћу* (СП – Јеванђеље по Јовану, 1/16), под *блајодаћу* (СП – Римљанима посланица б/14, 15), с *неџамећу* (Пек4), међу будалаштином и *џамећу* (Глуш. 218), с *џамећу* (Крст., Лал1 118, Сав2 192), са *џамећу* (СтевВ2), са *џреирићу* (Бас1 67, Нед. 109), за *сврћу* (Вас2, Нен3 76, ПавлМ 25, Пек4, Пер., Пил. 216 422, РБМ 261, СтевВ1 200, Џун. 55), за ... *сврћу* (Пил. 354), међу животом и *сврћу* (Пер.), над *сврћу* (Амф1, Бас1 130, Киш, ПавлМ 218, ПетрГ 178, Селим2 141, Ћоп1 55, Ћос5 132), над ... *сврћу* (Тиш1), пред *сврћу* (АССС ХХИХ, Дав2 274, КовМ 199, МаксД 155, Мар. 271, Ољ2 171, Пек2 273, Пек4, Селим1 252, Селим2 141, Селим3 191, Трифк.), пред *болешћу* и *сврћу* (Поп. 83), са *сврћу* (Амф1, Андр1 125, Андр4 395, Андр6 42 302, Андр9 28, Бас3 65, Бул2 289, Вас2, Вел. 116 293, Г–Г4 168, Дав1 59 342 666, Дав2 24 281, Дан1, ДПС 66 196, Ђ–А1 367, Ћин. 314 304, ЈМП 144 227, Јов. 262 319, Кап2 97, Киш, КовМ 190, Ком. 16, Лал1 40 57 113, Лал2, Лал3 30, Мар. 223, Миј., Ол2, Ољ2 397, Пав1 282 286, Пав3, ПавлЖ 295 377, ПавлМ 75 179, Пек1 284, Пек2 140 216 330, Пек3, ПетрБ16 143, ПетрБ2 193 391, ПетрВ 146, Пол4, Сим. 802, Скроб., С–Н 197, Ћоп1 49, Ћос6 198, Црњ3, Чол. 128, Џун. 23, Шћен. 9), с љубављу и *сврћу* (МЕП1 395).

4.2.2. Од наведених, с наст. -и забележена је само једна именица у једном примеру, и то у поезији:

Оне међе растопе се / Међу *сврји* и животом (АСПе 119).

Остале, у инстр. јд. слабо засведочене именце имају наставак -и:

с(а) *добийи* (Int. (више потврда)), са *костирейи* (ЈакшС 170), косилица са *нији* (Int.) (?)¹⁰, са *џайраји* (Int., ЈМП 50 266), са *џеруји* (Int.).

4.3.1. У синтагми (предлог + атрибут + именица) имамо лексички условљен наставак. Тако код им. *џамеј* и *сврј*, које су међу овима и најфреквентније, убедљиво преовлађује наставак -[j]у:

властитом *џамећу* (Киш), дејчјом *џамећу* (ЋегР), женском *џамећу* (Ђ–А1 413), здравом *џамећу* (Киш), изузетном *џамећу* (Миј.), мојом *џамећу* (Ћос3 137), ниједном *џамећу* (Ћос4а 194), њеном *џамећу* (ЋегР), *џамећу* својом (Глуш. 91), правом *џамећу* (Сел1 86), с неком левом *џамећу* (Исак3 186), с разроким очима и слабом *џамећу* (КовМ 145), са нормалном *џамећу* (Црњ2 445), са његовом *џамећу* (Миј.), са оном старом *џамећу* (Сиј. 257), са помућеном *џамећу* (НикВ 16), са својом великом

¹⁰ Упитник је последица ауторове техничке необавештености, будући да не зна какве су то „косилице са нити“ (нако је видео слику!).

ѡамећу (Г–Г1 141), са својом *ѡамећу* (Сел2 311), својом кратком *ѡамећу* (Нен1 86), својом ништавном *ѡамећу* (Г–Г2 227), својом *ѡамећу* (ВрН 18, Г–Г2 341, Глуш. 128, Жив. 134, Миј., ПетрВ 122, Селим2 202, Смиљ. 95), сељачком *ѡамећу* (Ћосб 288), сопственом *ѡамећу* (СтевВ2), старачком *ѡамећу* (Г–Г3 245), стеченом *ѡамећу* (Вит. 1248); уп. и: њиховом енергијом и *ѡамећу* (Ђ–А2 199), својим трудом и *ѡамећу* (ПетрР1 297); Агроновом *смрћу* (Јанк. 34), братовљевом *смрћу* (Пек1 24, Селим2 102), вашом *смрћу* (Пек4, Ћос3 900), вероватном *смрћу* (Бас1 255), војничком *смрћу* (Пек1 25), газда-Митровом *смрћу* (ХХ 155), глумом *смрћу* (Нен2 140), грађанском *смрћу* (ПетрБ2 69), за једном *смрћу* (СтевВ2), за мојом *смрћу* (Сим. 871 872), за сопственом *смрћу* (Андр5 90), изненадном *смрћу* (МЕП2 816), истом *смрћу* (Пав1 532, ПавлМ 126), једном општом *смрћу* (ПавлЖ 316), јуначком *смрћу* (Дав1 531, МаксД 87, МЕП2 170), којом *смрћу* (Мил. 214), којом ... *смрћу* (Ољ1 93), Кукијевом *смрћу* (Вид. 394), лакшом *смрћу* (Ћос1 263), материном *смрћу* (КовМ 283), мојом *смрћу* (Ољ1 52), мученичком *смрћу* (Бул2 163, МаксД 86), наглом *смрћу* (Станк. 219), напрасном *смрћу* (Поп. 18), насилном *смрћу* (ИЈ 334, НикВ 59, Скроб., ЋорВ.), неком несазрелом дечачком *смрћу* (Пав3), необичном *смрћу* (Ћос1 91), неприродном *смрћу* (Сим. 826), несазрелом дечачком *смрћу* (Пав1 410), неславном *смрћу* (Андр4 84), неудобном *смрћу* (Пек2 26), његовом *смрћу* (Амф1, Г–Г4 244, Ћин. 349, Кош1 45, МЕП2 561, НикВ 193 449, ЋорВ., ХХ 145), њеном *смрћу* (К–П–П 311, Црњ1 160), њиховом *смрћу* (Андрб 225, Вит. 936), оваквом *смрћу* (Ћос3 128), Оskarовом *смрћу* (Угр. 202), очевом *смрћу* (Бас1 226, Ћос4а 396), очевом, недавном, *смрћу* (Црњ3), пред могућом *смрћу* (Црњ1 404), пред извесном *смрћу* (Драг.), пред самом *смрћу* (Глуш. 45), природном *смрћу* (Андрб 418, АССС 319 323, Бас1 12 127, Вел. 243, Ћин. 58, ЈМП 51 124, МЈВ 276, Пек2 402, Ћосб 367), раном *смрћу* (Ћос2), с Јоасифовом *смрћу* (ЋорВ.), с мојом *смрћу* (Ћин. 14), с његовом *смрћу* (ЋорВ.), с овом другом *смрћу* (Пав1 411), с чијом ... *смрћу* (КрПр. 151), са напрасном *смрћу* (Ћос4а 387), са његовом *смрћу* (Андр5 184), са Прохоровом *смрћу* (Нен1 60), са сваком *смрћу* (Дав1 665), са својом *смрћу* (Киш, Нен1 53), са смерном *смрћу* (Ћос3 323), својом *смрћу* (ЈМП 127, Јал1 22, Јал3 167, Мар. 33 188, Пил. 216, Ћос1 158), својом ... *смрћу* (ДимВ 158), *смрћу* очевом (Г–Г3 151), *смрћу* самом (Андр5 115), *смрћу* својом (ВрН 26, Јак.), сопственом *смрћу* (Сел2 329), спором *смрћу* (Г–Г4 296), стравичном *смрћу* (Јов. 96 217), страшнијом *смрћу* (Андрб 328), страшном *смрћу* (Андр9 135, Пил. 215, Сиј. 221, Смиљ. 87 100), таквом *смрћу* (Ћос46 22, ХХ 104), тешком *смрћу* (Ђ–А1 399), том *смрћу* (Ћос5 390, Црњ1 977), трагичном *смрћу* (Сав2 207), херојском *смрћу* (МЕП2 778), хладном *смрћу* (АСПо 62), Џонасовом *смрћу* (Сим. 884).

4.3.2. Много су ређи примери с наставком *-и*:

за коњском *ѡамећии* (Ћоп2), са њеном *ѡамећии* (Драг.), с таквом великом *ѡамећии* (Г–Г1 146), са оном *ѡамећии* (Андр2 395), са својом *ѡамећии* (Андр4 274); овом *смрћии* (СВЈ1), с људском *смрћии* (Ћорђ. 845), са првом блиском *смрћии* (Драг.), са сваком потоњом *смрћии* (Драг.), с том *смрћии* (А. Kristi, *Sastanak sa smrću*, prev. V. Dragičević, Sarajevo 1963, 82).

4.3.3. Код им. *блаіодаџи* / *блаіодеџи* имамо и наст. *-[j]ју* (чини се чешћи код духовника) и *-и* (уобичајенији код световних лица):

блаіодаџу Божјом (*Православни џуџи*, Ариље 2002, број 17), *блаіодаџу* Божијом (М–Б, ЕК), *блаіодаџу* његовом (ДимВ 158, СП – Римљанима посланица 3/24), *блаіодаџу* Својом (ДимВ 48), божанском *блаіодаџу* (Амф1), Божијом *блаіодаџу* (М–Б), просвећујућом *блаіодаџу* (ЕК), са његовом *блаіодаџу* (ЕК), сваком *блаіодаџу* (ЕК), Својом *блаіодаџу* (ДимВ 45);

Божјом *блаіодаџи* (ЕК), чијом *блаіодаџи* (ЋорВ.), својом *блаіодеџи* (Уск. 40), пред великом и неслућеном *блаіодеџи* (Андр5 89).

4.3.4. Све остале засведочене именице с основом на *-џи* имају у овом синтаксичком окружењу наставак *-и*:

с том *авеџи* (ПавлЖ 385);

пустом *врлеџи* (Андр1 121);

омањом шумском *јолеџи* (ЕК);

максималном *добџи* (МЕПЗ 12), оствареном *добџи* (ЕК), ратном *добџи* (ЕК), са највећом нето *добџи* (ТВ), с чистом *добџи* (Ћорђ. 136), има потребу за енергијом и психофизичком *добробџи* (ЕК);

једном *ниџи* (С. Угричић, *Бої језика*, Бгд 2000, 107), једном црвеном *ниџи* (ЦрњЗ), невидљивом *ниџи* (Ј. Дучић, *Песме*, www.ask.rs), омотано сребрном *ниџи* (ПетрГ 311), с увученом *ниџи* црног конца (КрПр. 197), црвеном *ниџи* (М. Лалић, према Гудков 1988: 17);

бујном *џајраџи* (ЕК, Тиш1), обрасле високом *џајраџи* (Шћеп. 43), воденом *џајраџи* (Int.), са данашњом *џајраџи* (ЕК);

под јајном *џеруџи* (ДавЗ 48), покривен опалом косом и *џеруџи* (Уск. 40)¹¹;

небеском *џлавеџи* (Ћос5 467);

благом *џуџи* (АСПр 599), за њеном меком *џуџи* (С–Н 67), њеном врелом *џуџи* (Скроб.), њеном *џуџи* (Вел. 202), ружичастом *џуџи* (ПетрБ16 257), са собном *џуџи* (ПетрБ2 130);

градском *чеџврџи* (Симен. 154), Дуго сам се шетао кинеском *чеџврџи* (Int.), над том *чеџврџи* (СВЈ1), новом, првом, *чеџврџи*, Месеца (Црњ1 984), с новом *чеџврџи* (ЕК), са последњом месечевом *чеџврџи* (ЕК), с првом месечевом *чеџврџи* (КовМ 80), Средину раздобља између младог и уштапа називамо првом *чеџврџи*, а средину раздобља између уштапа и младог називамо трећом или задњом *чеџврџи* (Int.).

5. Именице с основом на *-џ*:

5.1.1. У слободном инструменталу имају (уз један забележени изузетак) наставак *-[j]ју*:

крвљу (Амф1, Андр2 65, Андр5 54 91 189, АСПе 116, АСПо 63, АСПр 533, Бас2 134, Бул2 14, Вас1, Вид. 64, Вит. 628, Вучо 60 218, Г–Г2 289,

¹¹ Могућно је да се ово *опалом* односи само на косу, али је и без тога дато синтаксичко окружење довољно информативно.

Гат., Глуш. 25 49, Дав1 418, Дав2 158 250, Дан1, ДимВ 12 161, Драг., Драин. 160, Ђ—А1 397, Ђ—А2 76, Ђок. 129, Ђорђ. 865, Исак3 14 93 188, Јанк. 132, ЈМП 248 251, Јов. 49 245, Кап2 111 171, Киш 16х, КовМ 41 60, К—П—П 48, КрПр. 110, Лал1 21 203, Лал4 7, Лал5 12, МаксЈ1 398, Мар. 186 244, М—Б, МЕП2 206 279, МЕП3 572, Миј., Мил. 219, Нен1 98, НикВ 213, ЊегР, Ољ2 40 90, Пав1 219, ПавлЖ 218, Пек2 310, Пек4, ПетрБ2 215 389, ПетрВ 118, ПетрР1 56 136 160 204 222 243, ПетрР2, Пил. 95 344, Пол2, Амф2, Рис., Сим. 419, Скроб., С—С 94, СтевВ1 158, СтевВ2, Стој. 403 597, Тиш1, Тиш2, Ћоп4 124, Ћос1 153, Ћос2, Ћос5 164 259, Ћосб 441, Црњ1 60, Црњ2 81 714, Чол. 274, Ћуп2 89, Шћеп. 79), *љубављу* (Амф1, Андр1 314, Андр9 69, АССС 150, Вас1 75 108, Глуш. 48 87, Дав1 138 185 502, Дав2 262, 422, Дан1, ДимВ 39, ДПС 158, Ђ—А3 341, Ђок. 293, Ђорђ. 594 833, ЈМП 328, Јов. 88, КовМ 295, Крст., Лал3 304, МарН 10, М—Б, МЕП2 439 459, Миј., Нен1 94, НикВ 53, ЊегР, Ољ2 175, ПавлМ 79, Пол2, Поп. 82, Амф2, РадД, Сел2 89, Селим2 261, Сим. 896, Симов. 111, СтевВ2 (окожуен *љубављу*), Ћоп4 189, Ћос4а 139, Ћос5 28); *свељубављу* (Амф1).

Уп. и:

гвождем и *крвљу* (МЕП2 644), упрскана блатом и *крвљу* (Уск. 39), *крвљу* и животом (Дан2), *љубављу* и разумијевањем (Миј.), пролећем и *љубављу* (Уск. 40), као и: својим целокупним историјским чином, *нарављу* и делатношћу (Амф1).¹²

5.1.2. Синтаксичко окружење омогућило је појаву наст. *-и* у следећем примеру:

живот, го, још неосмишљен радом и *љубави* (Дав1 170).

5.2.1. Наставак *-ј/ју* готово је једини код именица *крв* и *љубав* у предлошко-падежној конструкцији:

за *крвљу* (Глуш. 103 124, КовМ 174, Пек2 268, Пил. 426, СВЈ2 257), над *крвљу* (Дав3 59), под *крвљу* (Дав3 87, ПетрР1 158), с *крвљу* (Амф2, Дав1 93, Ђорђ. 757, ИВЈ 262, Јел. 223, Киш, КовМ 314, Лал2, Лал3 241, Пил. 56 95 143 420, Ћос4б 282), са *крвљу* (Андр2 261, Андр6 410, Вас1, Дав1 92, Пек2 396, Пек4); за *љубављу* (Вел. 227, Вр400, Глуш. 219, Јанк. 32, ЈМП 93, Кап2 231, Мар. 262, Миј., Нен1 59, Нин, ПетрВ 45, Пол4, Селим1 313, Трифк., Црњ1 963, Црњ2 581), за ... *љубављу* (Црњ2 57), над *љубављу* (Амф1, КовМ 314), пред *љубављу* (ИВЈ 56, Селим2 126), с *љубављу* (Амф2, Андр2 227, АСПе 9, БВР 103, Вас2, ВрН 27, Вуч. 125 138, Г—Г2 308, Г—Г3 57, ДимВ 57, Ђ—А3 259, Ђорђ. 339 705, ИВЈ 56, Кап1, КовМ 33, Лал1 66, Лал4 255, МаксЈ1 202, МЕП1 395, МЕП2 285 291, Миј., Ол2, Ољ2 36, Пек2 420 449, ПетрБ2 153, ПетрР1 293, Пил. 42, Пол1, Пол2, Пол4, Поп. 123 198, РБМ 366, Сим. 353 529, СтевВ2, Тер. 415, Трифк., Ћоп2 5х, Ћоп4 256, Ћос5 123 420, Шћеп. 33), са *љубављу* (Амф1, Амф2, Андр6 379, Андр9 180, Андр10 13, Вуч. 6, Ђ—А1 269, Ђ—А2 253, Кап1, Крст., МаксЈ1 328 380, М—Б, Миј., Нен1 22 56, Нен2 105, ПетрБ1а 155, Пол2, Поп. 66, Сел1 166, Селим1 253, Сим. 839 904, Смиљ. 4, Црњ1 558), са ... *љубављу* (Андр5 321, Пек1 210).

¹² У РСАНУ се за облик *нарављу* каже да је застарео.

5.2.2. Уп., међутим:

с љубави (Глуш. 252, Дав1 575, Ђ–А1 146), међу ... љубави и океаном (Глуш. 66).

5.2.2.1. Једини засведочени пример инстр. јд. им. *цев* у предлошко-надежној конструкцији има наст. -и и гласи:

са *цеви* (Вит. 1205)¹³.

5.3.1. У синтагми (предлог) + атрибут + именица најфреквентније именице на -в – *крв* и *љубав* – имају најчешће наставак -[j]у:

белом *крвљу* (Ћос2), братском *крвљу* (Амф2), глодарском *крвљу* (Бул2 319), дјечјом *крвљу* (Јал3 126), кључалом *крвљу* (Скроб.), кокошијом *крвљу* (Бул2 42), комунистичком *крвљу* (Ћос3 557), *крвљу* ... њиховом (Црњ1 760), *крвљу* братском (Амф2), *крвљу* Јагњетовом (Амф1), *крвљу* својом (АСПе 34, Миј., Нен2 89, ПетрВ 72, Црњ1 463), људском *крвљу* (Вучо 60, Радов.), љутом *крвљу* (Јал1 171), Магнусовом *крвљу* (Радов.), мученичком *крвљу* (Амф1, Амф2), над сопственом *крвљу* (Радов.), над црвеном *крвљу* (ПетрР1 339), нашем *крвљу* (Андрб 85, Ћос3 802), непријатељевом *крвљу* (Ћос3 243), његовом *крвљу* (Десн2 103, Јал1 12, Миј., Селим1 56, Поп1 236), њеном *крвљу* (ДПС 177, К–П–П 358, Селим2 77), овом истом *крвљу* (АСПо 164), петловом *крвљу* (Бул1 242, К–П–П 349), позном *крвљу* (ПетрР1 172), руском *крвљу* (Црњ2 445), с Markosovom *крвљу* (Пек2 330), с људском *крвљу* (Радов.), с његовом *крвљу* (Селим3 101), с усиреном *крвљу* (КрПр. 237), са нашем *крвљу* (ПавлЖ 420, СтевВ1 214), са сацеђеном *крвљу* (РБМ 628), са свињском *крвљу* (Бул2 170, Пил. 95), са усиреном *крвљу* (Скроб.), својом густом *крвљу* (Црњ3), својом *крвљу* (Амф1, Амф2, Андр5 248, Андр8 141, Андр9 68, АССС 369, Бул2 109, Дав1 511, ДимВ 11, Киш, Пек3, Радов., СВЈ1, Црњ1 684 765), својом мученичком *крвљу* (Амф2), својом сопственом *крвљу* (Ћос3 163), свом *крвљу* (Дав2 58), свом својом *крвљу* (Амф2), скорелом *крвљу* (Алб., Сел2 323), славном *крвљу* (Сим. 417), сопственом *крвљу* (Амф1, ЈМП 77, Ол1), српском *крвљу* (Ћос5 259), том *крвљу* (Сел2 44), турском *крвљу* (Бул2 62), усиреном *крвљу* (Нед. 82), Христовом *крвљу* (Амф1), црном *крвљу* (Глуш. 96, Скроб.), човечјом *крвљу* (Уск. 39);

аутентичном *љубављу* (Нин), Божаственом *љубављу* (М–Ђ), братском *љубављу* (Селим2 17, Ћос3 566), васионском *љубављу* (МаксЈ1 405), великом *љубављу* (ПетрВ 138), већом *љубављу* (Драг.), вечном *љубављу* (Драин. 63), за једном сретном, чистом, *љубављу* (Црњ1 695), за неком магловитом *љубављу* (Кап1), за поновном *љубављу* (ХХ 132), за телесном *љубављу* (Црњ3), за чијом *љубављу* жуди (Пил. 279), заједничком *љубављу* (ДимВ 57), идеалном *љубављу* (Глуш. 256), ироничном *љубављу* (Селим3 39), истом великом *љубављу* (Цун. 13 20), једнаком *љубављу* (ЈМП 316), једином *љубављу* (Г–Г4 65), једином својом *љубављу* (Мар. 130), једном великом, правом *љубављу* (Уск. 40), једном јаком *љубављу* (Ћос5 39), једном *љубављу* (Вас2, Кул., Селим1 241, Црњ3), каквом *љубављу* (Миј.), ка-

¹³ Немамо потврде за лексему *нарав* у инстр. јд. с предлогом.

нонском љубављу (Глуш. 188), љубављу превеликом (ПетрP1 152), материнском љубављу (Ђ–A2 101), младом љубављу (Ђосб 469), мушничавом љубављу (Селим1 241), над једном промашеном љубављу (Тер. 267), над неузвраћеном љубављу (Дав1 179), нашом љубављу (МарН 60), невиђеном љубављу (Лал1 174, Сав2 106), нежном љубављу (Пек1 73, Сим. 207), неизрецивом љубављу (Амф1, ДимВ 127), неисказаном љубављу (Драг.), неком љубављу (КовМ 325, Сел2 326), неком чудном љубављу (Црњ2 628), неком чудном митском љубављу (Мар. 201), необичном љубављу (Ђос4а 36), његовом љубављу (ДимВ 10), њеном љубављу (ВрН 226, Ђ–A2 198), њиховом љубављу (Кап1, ПетрP1 179), обновљеном љубављу (Ђос5 141), овом љубављу (Селим1 252), оданом љубављу (Дав2 60), озбиљном љубављу (ПавлЖ 134), оном љубављу (Глуш. 90, Оос5 445), оном материнском љубављу (Вучо 165), опаком љубављу (СтевВ2), општом љубављу (Дав2 181), очинском љубављу (Миј.), правом љубављу (Пил. 135), празном љубављу (Селим2 106), првом љубављу (МаксЈ1 25, Миј.), пред твојом љубављу (Алб.), приказаном љубављу (Ђос5 461), размекшаном љубављу (Ђос5 38), родитељском љубављу (Ђос3 90), родитељском пажњом и љубављу (Миј.), с бескрајном љубављу (Пил. 129), с великом и притајеном љубављу (КовМ 281), с великом љубављу (Ник1 16), с каквом љубављу (Стој. 538), с нарочитом љубављу (ПетрB2 142), с некадашњом љубављу (Дан2), с неком грдном љубављу (ПетрP1 321), с нескривеном љубављу (Бул1 127), с неутажном љубављу (Ђуп1 52), с носталгичном љубављу (ПавлЖ 181), с његовом љубављу (Г–Г3 370), с њиховом љубављу (Ђок. 242), с толиком љубављу (Драг.), с удвострученом љубављу (ПетрB1а 200), са ... братском љубављу (Г–Г1 172), са божанском Љубављу (Амф1), са великом љубављу (Сим. 213), са већом љубављу (Сим. 756), са истом пажњом, обзиром и љубављу (Миј.), са каквом ... љубављу (Арс. 64), са нашом љубављу (Пав1 476), са његовом старом љубављу (Сим. 755), са њеном љубављу (Црњ2 291), са обичном или необичном љубављу (Лал4 188), са оном љубављу (Црњ1 298), са оном старом љубављу (ЈМП 206), са оном хришћанском љубављу (Сим. 82), са Очевом љубављу (Амф1), са познатом јеврејском љубављу (ДимВ 58), са својом бившом љубављу (Вид. 258), са својом љубављу (Ђок. 119, Кап2 195, Црњ2 350), са својом плачном љубављу (Селим2 33), са својом првом љубављу (Миј.), са свом љубављу (ПетрB2 248), са свом својом љубављу (Вит. 1054), са Соњином љубављу (Г–Г2 232), са том великом руском љубављу (Вр334), саможртвеном љубављу (Амф1), својом љубављу (Амф1, Ђ–A1 107, Луб2 246 347, Миј., Мил. 75, ПетрГ 219, Пол2, Амф2, Оос4а 342), својом великом љубављу (ПетрP2), својом вечном љубављу (Ђин. 317), својом најнапреднијом љубављу (НикВ 189), својом негом и љубављу (Ђорђ. 356), својом неуништивоом љубављу (Андр10 84), својом оном самопрегорном љубављу (Сим. 566), својом осведоченом љубављу (Пек1 256), себичном материнском љубављу (СтевВ2), слободном љубављу (МЕП1 323), смиреном љубављу (ПетрP1 53), снажном и постојаном љубављу (Миј.), страчном љубављу (Ђ–A1 154, Оорђ. 808), страшном земаљском љубављу (Тер. 270), таквом љубављу (Ђок. 195), тобожњом љубављу (МаксЈ1 237), том истом жртвеном љубављу (Амф2), том љубављу (Ђок. 146, Селим2 194), том њеном љубављу (Ђ–A1 109), том својом великом љубављу (Станк. 154), том својом закаснелом љубављу (СтевВ2), трајном љубављу (ПавлЖ

25), чистом љубављу (Црњ3); уп. и: са највећим поштовањем и љубављу (Миј.).

5.3.2. Код ових двеју именица много су ређи, али ипак добро засведочени, и облици с наставком *-и*:

вашом *крви* (Драг.), људском *крви* (Бул2 21), менструалном *крви* (Киш), његовом *крви* (Вас2), с душом и ватреном *крви* (Глуш. 100), с лукавом, сељачком *крви* (Ђ–А1 113), с његовом *крви* (Ђорђ. 323), с твојом *крви* (Киш), са „бистром ... црвеном хемолизираном *крви*“ (С–Н 279), са плавом *крви* (Вр334), са словенском *крви* (Андр9 16), својом и туђом *крви* (Дав1 408), тамном *крви* (Дав1 193), танком, женском *крви* (Сел1 23); давном Милином платонском *љубави* (Десн2 55), детињастом *љубави* (Дав1 228), за његовом *љубави* (Ђорђ. 316), за топлим женском *љубави* (Андр8 121), земном *љубави* (Андр9 93), једном немоћном, пасивном *љубави* (Андр2 105), мојом највећом средњошколском *љубави* (Вид. 140), над неузвраћеном својом *љубави* (Дав1 87), првом *љубави* (СВЈ2 180), са оном *љубави* (Андр10 133), са слободном *љубави* (Уск. 40), са старом *љубави* (Андр10 102), са Ђоркановом *љубави* (Андр1 220), својом *љубави* (ЈМП 314), својом грешном *љубави* (Ђ–А1 354); уп. и: заједничким љебом и *љубави* (Андр5 113), с толиким поштовањем и *љубави* (Станк. 105)¹⁴.

5.3.2.1. Друге две у инстр. јд. засведочене именице на *-в* – *нарав* и *ц(и)јев* – имају готово редовно наст. *-и*:

с благом *нарави* (Тер. 284), са гадном *нарави* (ТВ), с његовом *нарави* (Жив. 72, МаксЈ2), са разноликом *нарави* (Јак.), са својом *нарави* (В. Преодојевић, *Umri muški sa vilata* – Int., Симен. 66), са срећном *нарави* (Глуш. 254), с преком *нарави* (Глуш. 13), с ... ћутљивом азијском *нарави* (Глуш. 222), свадљивом и чангризавом *нарави* (Миј.), својом кокетном и охолом *нарави* (А. Dima, *Grof Monte Kristo*, I, прев. А. Милићевић, *Svjetlost*, Сарајево 1991), својом необузданом *нарави* (Андр1 143), својом помирљивом *нарави* (Андр8 221);

гуменом *цези* (МЕП2 623), зарђалом *цези* (Ш), над металном *цези* (С–Н 375), неком *цијези* (Д. Костић, према Гудков 1988: 15), пушчаном *цијези* (И.), оловном *цези* (ЕК), пред пушчаном *цези* (Јов. 165, Скроб.), с маленом *цези* (ПетрВ 144), са једном *цези* (С–Н 218), са закривљеном *цези* (Бас1 141), са катодном *цези* (Int.), са краћом *цези* (ЕК), с револверском *цези* (Бул2 160), са тешком *цези* (ЕК), са том *цези* (Ш), са упереном пушчаном *цези* (Драг.), са фиксном *цези* (ЕК), својом страховитом *цези* (Андр4 194), својом *цези* (Андр4 197), чибукастом *цези* (ЂејР), с топовском *цијези* (Ђоп2)¹⁵.

¹⁴ Од седамнаест наведених примера за инстр. јд. им. *љубав* с наст. *-и* седам је Андрићевих, а међу многобројним потврдама за облик *љубављу* (т. 5.3.1) само једна! И у неким другим случајевима међу примерима с наставком *-и* доста је Андрићевих, као и О. Давича и преводиоца М. Ђорђевића.

¹⁵ Правопис МС–МХ из 1960. наводи *цѐви* и *цѐвљу*, али са овај други облик имамо само једну стару потврду. Треба, ипак, напоменути да је ова лексема засведочена у инстр. јд. само у наведеном синтаксичком окружењу.

5.3.2.2. Наставак *-[j]у* најен је само код писаца из XIX в.:

с песничком *нарављу* (С. Вуловић у: РСАНУ, s.v.), својом живом и окретном *нарављу* (Ј. Драгашевић у: РСАНУ, s.v.)¹⁶, смртном ... *цевљу* (Ђ. Јакшић у: РМС, s.v.).

6. Основе на *-л*

6.1.1. У слободном инструменталу имамо наст. *-[j]у*, уз један специфичан изузетак:

мишљу (Андр1 35 169, Андр2 371 417, Андр4 53, Андр5 28 114, Андр6 39 124, Андр8 234, Андр9 104 149, Бас1 222, Бас2 196, Бас3 16, Вит. 350 590, Глуш. 40 55, Дав1 330, Дан1, Дан2, Десн2 63, Ђ-А1 37, Ђ-А2 18, Ђ-А3 371, Ђорђ. 450 878, ИЈ 457 559, КовМ 261, Кош2, Крст., Кузм. 65, Лал5 28, Луб2 175 274, Мар. 68, Миј., Ољ2 170, ПавлМ 24 238, Пек1 177, Пек2 24, Пол3, Поп. 41 57 81 194 219, Раич. 295, Сав2 186, Сел2 57 142 235, Селим2 152, Сим. 357, Тиш2, Трифк., ЂорВ., Црњ1 175 793 89, Црњ2 34, Чол. 138, Шћеп. 43), *јомишљу* (Вит. 80, Г-Г4 31, Десн1 61, Јов. 270, Кузм. 94, Пил. 277, Сел2 325, Сим. 545 550, Тиш1, Трифк.), *сољу* (Бул2 298, Вр375, Ђ-А2 249, ЕК, ИВЛ 214, Кап1, ЈМП 79 174, Киш, К-П-П 27, Кузм. 91, Лал3 370, Нен3 54, Ољ2 24, ПавлЖ 236, Пек2 189, ПетрП1 107, ПетрП2, Пол1, Радов., РМС (у дефиницији под 'слан'), СВЈ1, СтевВ2, Теш. 137); уп. и: *мишљу* и вољом (ПетрП2), *мишљу* и искуством (Амф1), речју и *мишљу* (М-Б), медом и *сољу* (МаксЈ2), погачом и *сољу* (ЕК), хлебом и *сољу* (ЕК);

6.1.2. У довољно информативном синтаксичком окружењу могућан је и наст. *-и*:

трговина урмама, стоком, *соли* и др. (МЕР2 634).

6.2.1. Код именица с основом на *-л* наставак *-[j]у* имамо, такође уз један једини изузетак, и у предлошко-падежним конструкцијама:

са *мишљу* (Андр1 244, Андр5 178, Андр6 173, Андр8 132, АССС XXXVIII, Дав1 57, Ђин. 86, Ђорђ. 384, ЈМП 166 259, Кул., МаксД 126, Миј., Раич. 184, Селим1 109, ЂорВ., Ђос5 161 302 378, Црњ1 141, Црњ2 368, Црњ3), с *мишљу* (Г-Г1 108, Ђ-А3 65, Ђорђ. 307, КовМ 265, Луб1 38, Миј., ЊегР, Радов., Ђуп1 77, Шћеп. 32 70), пред *јомишљу* (Мил. 113), с *јомишљу* (ПавлЖ 250, Пил. 349), са *јомишљу* (ПетрБ2 250, Сим. 804), с *јрмишљу* (ПетрВ 160), са *сољу* (Бул2 274, Г-Г2 179, Г-Г4 136, Ђ-А1 323, ЕК, К-П-П 48, Лал3 281 333, Петк. 233, СВЈ1); с водом и *сољу* (Киш), са хлебом и *сољу* (Дан1, ЕК); уп. и: размимоилажење са смислом, *замишљу* (ДимВ 78).

6.2.2. У ауторовој грађи наша су се само два примера с наставком *-и*, од којих је први у напоредној синтагми с инстр.:

с водом и *соли* (Ђ-А2 174), са *соли* (Десн2 118).

¹⁶ Оба ова аутора припадају XIX веку – Вуловић у потпуности, а Драгашевић већим делом свога живота.

6.3.1. Код основа на -л, које у нашој грађи репрезентују пре свега именице типа (-)мисао – мисли (у мањој мери и со – соли), јављају се у конструкцијама (предлог) + атрибут + именица оба наставка, али је -[j]у много чешће:

с неодређеном, осветничком *замишљу* (Вуч. 14), са овом *замишљу* (ПетрБ1а 107);

брижном *мишљу* (Јал5 135), вечерњом *мишљу* (Драин. 17), далеком бескрвном *мишљу* (Селим1 184), далеком периферном *мишљу* (Мар. 132), другом *мишљу* (Селим2 184), за благом *мишљу* (МаксД 104), за својом бесаном *мишљу* (Јал5 156), за својом *мишљу* (Андр4 61, ПетрР1 169), за том својом *мишљу* (Дав2 123), истом *мишљу* (Вучо 60), једном *мишљу* (Андр3 176, Јак., КовМ 191, СтевВ1 77), једном једином *мишљу* (Андр9 124), критичком *мишљу* (МЕП2 638), логичном *мишљу* (Десн2 179), неком *мишљу* (Кузм. 48), неком nelaгодном *мишљу* (Сим. 250), ни једном *мишљу* (ПетрБ1а 114), овом *мишљу* (ПетрБ1б 68), овом ... *мишљу* (Петк. 68), оштром *мишљу* (Јал1 38), паметном грчком *мишљу* (Сел1 167), пред понеком *мишљу* (МаксЈ1 405), пред тешком *мишљу* (Јал5 66), револуционарном *мишљу* (МЕП2 603), с јасном *мишљу* (Јал5 31), с једином *мишљу* (Г–Г3 353), с једном једином *мишљу* (Селим1 220), с једном *мишљу* (Вуч. 60, Радов.), с кобном *мишљу* (Глуш. 51), с магловитом *мишљу* (Тиш1), с ненсказаном *мишљу* (Радан.), с плачљивом *мишљу* (Десн2 51), с пријекорном *мишљу* (Селим2 174), с пустом *мишљу* (Селим1 267), с радосном *мишљу* (АСПр 596), с том једном *мишљу* (Поп. 75), с том *мишљу* (Г–Г2 230, Киш, МарН 85, ЊегР, Радов., Рис., Станк. 82, Тиш1), с том својом неразумном *мишљу* (Селим2 109), са ... људском *мишљу* (Андрб 376), са болном *мишљу* (ПетрВ 371), са истом *мишљу* (ВрН 4), са једном једином *мишљу* (Скроб.), са једном *мишљу* (Кап2 188 280), са једном основном *мишљу* (Ољ1 135), са *мишљу*, истинском, мишљеном људском *мишљу* (Андрб 432), са мојом *мишљу* (Селим1 34), са овом старом *мишљу* (Раич. 297), са овом умирљивом *мишљу* (Г–Г1 280), за првом *мишљу* (Кош2), са својом *мишљу* (Андрб 199, Дан1, ЊегР), са сетном *мишљу* (Сел2 172), са страшном *мишљу* (Сав2 154), са сујеверном *мишљу* (Андр2 39), са том *мишљу* (Андр5 193, Андрб 79, Андр8 267, Вас2), са том неподношљивом *мишљу* (Андр1 314), са чврстом и све присутнијом *мишљу* (Ољ2 322), сваком *мишљу* (Андр2 367, Сел2 170), својом *мишљу* (Андр4 35, Мар. 272, МЕП3 364), својом *Мишљу* (ПавлМ 178), сопственом *мишљу* (Радов.), том истом *мишљу* (Г–Г3 345), том *мишљу* (Ђ–А2 338, Селим1 87, Шћеп. 68), том ... *мишљу* (Ђин. 43), том својом *мишљу* (Бул2 97), тренутном *мишљу* (Селим1 123), Урсулином *мишљу* (ЈМП 147), целом *мишљу* (Андр5 115), широком *мишљу* (СтевВ2);

с недокучивом *џроммишљу* (ПетрВ 309);

вучјом *сољу* (ЕК), јачом неком *сољу* (ИВЛ 215), морском *сољу* (ЕК), с мирисавом *сољу* (Ђ–А1 320), са морском нерафинисаном *сољу* (Emeli Dožić, *Iskorak* (Kuvar zdrave hrane), 2007), са морском *сољу* (Int.).

6.3.2. Међу релативно малобројним примерима с наставком -и највише је оних из дела И. Андрића и преводиоца М. Ђорђевића:

понесен новом *замисли* (СВЈ1), са још смелијом *замисли* (Сел1 203), са мојом *замисли* (Ђорђ. 146), са његовом лудо смелом *замисли* (Андр5 254);

за својом *мисли* (Андр1 278), за том блаженом *мисли* (Ђ–А2 251), изреченом *мисли* (Ђорђ. 520), овом или оном непријатном *мисли* (Ђ–А1 262), с каквом *мисли* (Ђорђ. 307), с новом заносном *мисли* (Ђ–А1 91), с његовом *мисли* (Андр5 54), с том *мисли* (Вид. 323), с том непријатном *мисли* (Андр10 54), са задњом *мисли* (Андр2 349), са нашом *мисли* (Андр6 24), са сваком *мисли* (Вел. 78), са том *мисли* (Андр10 114, Уск. 40), са том истом *мисли* (Рис.), са том сложеном *мисли* (Ђ–А1 267), том *мисли* (Ђорђ. 342 382), том својом *мисли* (Андр2 88);

са том *йомисли* (Андр5 264);

белом *соли* (ЕК), за кухињском *соли* (ЕК), са морском *соли* (Int.), самом *соли* (Уск. 40).

Изван ових примера стоји им. *бол*, која је у српском језику најчешће м. рода, а једини засведочени пример инстр. јд. ж. рода има наст. *-и*:

жртвином *боли* (Гат.).

7. Именице с основом на тврди предњонепчани сугласник

Код именица с основом на тврди предњонепчани сугласник прилике су врло компликоване. Истраживачу додатну компликацију представља чињеница да за поједине лексеме има премало релевантних, савремених потврда.

7.1.1. У слободном инструменталу наставак *-ју* није, укупно узевши, толико доминантан колико у претходно наведеним случајевима, а засведочен је у следећим именицама:

*варошју*¹⁷ (Глуш. 200), *жучју* (СП – Плач Јеремијин 3/5, Хомер, *Илијада*, прев. М. Н. Ђурић, избор, предговор и приређивање др Мирон Флашар, Просвета, Бгд 1988, 142), *лажеју* (Амф2, Дав1 372 533, Дав2 423 431, Киш, МаксЈ2, Миј., ПетрВ 167, СП – Књига пророка Исаије 29/21, Ћос4а 99, Ћос5 164, Црњ3), До половине децембра ... је засејано ... *ражеју* нешто мање од пет хиљада хектара (Int.), *речју* (Алб., Амф1, Андр6 226, АССС 244, Бас3 105, Глуш. 27 32, ДПС 188, Бок. 18, ЈМП 260, Јов. 220, Крст., МарН 86, М–Ђ, МЕРЗ 191 410, Мил. 60, МЈВ 176, Нин, Пав1 119, Пек1 19 241, Пек3, Пек4, Петк. 7 16, ПетрБ1а 153, ПетрБ2 118, ПетрГ 136, Пил. 59 229, Пол1, Пол3, Поп. 78, Сел2 147, Теш. 274, Тиш2, Ћос5 124, Ћос6 85 272, Цун. 28), *ријечју* (Амф2, Миј., Селим2 55 106 132, Ћоп1 43), *раскошју*¹⁸ (ИВЛ 110, РЕМ 101); уп. и: добром речју, успехом, па и *лажеју* (Уск. 40), јечмом и *ражеју* (Int.)¹⁹, својом неизбежном великодушном лакомислености и *раскошју* (ПетрР2), делом и *речју* (М–Ђ),

¹⁷ У Правопису МС–МХ 1960, РСАНУ и РМС стоји да је то именица женског и мушког рода (у РМС је мушки род наведен као први). Грађа којом располажемо показује убедљиву превагу женског рода у српском језику.

¹⁸ Ретко м. рода: *раскош* – *раскоша*; уп. инстр. јд. *раскошем* (Сав2 29).

¹⁹ Понекад се јавља и м. род: Избегавати сву храну са пшеницом, јечмом и *ражом* (www.cigota.rs/download.php?op=getit&lid=563), али, у истом тексту: глутен ... је присутан у ... *ражи*.

језиком или *речју* (МЕП2 846), његовим погледом и *речју* (Ћос5 346), покретом и *речју* (ЊегР), *речју* и дјелом (Амф1), *речју* и мишљу (М–Б).

7.1.2. Наставак *-и* је, бар према оскудној грађи којом располажемо, доследан код збирних именица на *-аџ*:

Хране се *дивљачи* или *рибом* (Ј. Панчић у: РМС, s.v.), Месождер ... се храни само *дивљачи* (Нед. 118), хранећи се претежно *дивљачи* (М. Кашанин, према Гудков 1988); уп. и: закупаљеност жетвом, *дивљачи* или *рибом* (ЕК).

Осим тога, наставак *-и* забележен је у још три именице, при чему у *ја-реж* и *јусџош* само тај наставак:

Виде ову *јарежи* умазану справу (Р. Братић, према Гудков 1988: 23), Убрзо [ће се] указати потреба са санацијом штете настале димом и *јарежи* (Int.). Ја ћу нахранити тај народ пеленом и напојићу их *жучи* (СП – Књига пророка Јеремије, 9/15), Нема сата да ме не напајају клеветом као *жучи* (Андр9 120), Штрчаху ... зидине ... као симболи последње *fihregove* поруке да се добродошлица надирућим расама укаже „спаљеном земљом“, а гостољубље *јусџоши* (КовМ 254), Окружени *јусџоши*, Чеховљеви писци збијају се (Ј. Христић, према Гудков 1988: 21). Уп. и: обавијен димом и *јарежи* (Р. Братић, према Гудков 1988: 16).

7.2. У предлошко-падежној конструкцији код лексеме *р(и)јеч* имамо много чешће наст. *-ју* него *-и*, код именица на *-ж* и *-ш* обрнуто, док код зб. именица на *-аџ* и им. на *-еж* наст. *-ју* није засведочен.

7.2.1. Наст. *-ју*:

за *лажју* (Глуш. 170), с *лажју* (Дан2, СП – Књига о Јову 31/5), са *лажју* (Амф1, Уск. 39), са *ражју* (Int.); жеља за *раскошју* (Црњ1 1031); за *речју* (Г–Г1 149, Кузм. 71), над *речју* (Тиш2), под *речју* (Дав1 300), пред *ријечју* (Десн1 258), с *речју* (Глуш. 148, Дав1 280, Пав1 170, Раич. 143), са *речју* (Андр8 272, Вуч. 5), с *ријечју* (Десн1 241); уп. и: за покретом, *речју* и делом (Андр6 96).

7.2.2. Наст. *-и*:

Над *вароши* (С. Краков, *Крила*, www.ask.rs), судица магистратски дрма са *вароши* (Ј. Игњатовић, АСПр 80), са *кокоши* (К–П–П 358), над *јусџоши* (Дав2 98), за *раскоши* (Црњ3), са *раскоши* (ЕК); с *лажи* (Миљк. 116, Пек4), под *ражи* (*Agrosvet*, br. 17, 2007, 4), са *ражи* (ПетрБ16 56), са *сржи* (ПавлЖ 216); са *жучи* (Дав1 670, СП – Јеванђеље по Матеју 27/34)²⁰, с *речи* (Ђорђ. 563);

за *дивљачи* (Нед. 49), пред женама и *нејачи* (Ћоп., РСАНУ, s.v.), са *нејачи* (Vreme 1008, Int.);

са *јарежи* (Int.), са прљавштином, прашином и *јарежи* из ваздуха (Int.).

7.3. У конструкцији (предлог) + агрибут + именица имамо такође оба наставка, при чему је код оних на *-ч* чешће *-ју* (осим им. на *-аџ*), код оних на *-ж* и *-ш* чешће, а код им. на *-аџ* једино *-и*.

7.3.1. Наводимо прво примере с наставком *-ју*:

²⁰ Ова се им. јавља и у м. р.; уп. инстр. јд. *жучем* (Киш, Нен1 98).

његовом *ваију* (Ћос4а 418);

једном *лажју* (Уск 39), обичном *лажју* (Киш), Огрнуте *лажју* вечитом и ниском (Ј. Дучић, *Тајна*);

благом *речју* (Ћосб 310), вечном *Речју* (Амф1), даљом *речју* (МаксЈ1 114), добром *речју* (Уск. 40), живом *речју* (Влах. 303), за помодном *речју* (Исак3 213), заборављеном српском *речју* (Сел1 180), иједном *речју* (Сим. 725), истом *речју* (Дан2, ПавлМ 176), јачом *речју* (Пол4), једном једином *речју* (Бул2 54, Нен2 74, Смиљ. 177), једном неопрезном *речју* (Петк. 304), једном *речју* (Амф1, АССС 300 328, Бул2 121, Вас2, Вид. 180, Вит. 711 809, Влах. 317, Вуч. 93, Глуш. 13 37, Дав2 162 182 208 411, ДимВ 9 21, ДПС 73 74, Ћин. 178, ЈакшС 13, Јов. 21, Кап1, Киш, КовМ 237 282 303, К–П–П 261, Крст., МаксЈ1 110 247, МЕР1 84, Мил. 49 54 89, Нен1 119, Нен2 149 169, НикВ 454, ЊегР, Пав1 92, ПавлЖ 108 141 164, ПавлМ 234, Пек4, Пер., Петк. 303 355, Пил. 76 115 207, СВЈ2 158, Сел1 106 195 200 287, Сел2 31 225, Сим. 38 298 328, Тер. 321, Ћос1 260, Ћос3 537, Ћос4а 185, Ћос5 138, Ћосб 121, Црњ2 136, Чол. 58), једноставном *речју* (ПавлЖ 206), кључном *речју* (Киш), крепком књижевном *речју* (Дан2), књижевном *речју* (Пек4), лепом *речју* (ИЈ 544), људском *речју* (Андр9 62), монашком *речју* (Ћос3 584), мудрој *речју* (Амф1), најобичнијом *речју* (ВрН 317), нашој *речју* (Андрб 602), некој љубазном *речју* (Црњ2 182), некој *речју* (Киш), неопрезном *речју* (Андрб 433), ни за једном *речју* (Ћос5 21), ни једном *речју* (Вит. 809, ПетрВ 118, Ћос1 355, Уск. 40), ни једном *ријечју* (Миј.), ниједном *речју* (Андр2 417, Андр7 104, Бас1 62, Вит. 477, Г–Г4 182, Глуш. 17, Ћ–А1 338, Јанк. 192, Крст., ПавлМ 241, Пер., ПетрВ 212, Симов. 75 600, Ћос4б 27, Ћос5 42 375, Ћосб 54), овом *речју* (Исак3 213), овом чудном *речју* (ЊегР), огорченом *речју* (Сел1 194), писаном *речју* (Петк. 306, Пол1), писаном *ријечју* (Миј.), понеком *речју* (С–Н 91), пред понеком разумном *речју* (Нен3 108), прелепом *речју* (Дан2), *речју* тамном (АСПе 155), с првом *речју* (Бас2 57), са грчком *речју* (Амф1), са овом *речју* (Андрб 598), са *речју* том (Црњ2 460), са ружном *речју* (МаксЈ1 405), са својом последњом људском *речју* (Андрб 355), са том *речју* (РБМ 389), са уобичајеном *речју* (Петк. 33), сањаном *речју* (Пав1 190), сваком *речју* (Андрб 530, Андр8 168, Ћос4б 18), сваком својом и најобичнијом *речју* (Андр9 205), својом *речју* (МаксЈ1 321, ПетрР2, Сим. 430), својом часном *речју* (ЈМП 89), страном *речју* (Дан2), тамном *речју* (Џун. 39), твојом *речју* (Нен1 99), том *речју* (Бас1 163, Црњ2 437), том судбоносном *речју* (Мил. 82), топлој поетском *речју* (Вр396), изравном *ријечју* (Селим2 47), једном гласном *ријечју* (Селим1 40), једном њезином *ријечју* (Десн1 49), једном *ријечју* (Јал1 58, Миј., Селим1 137, Ћоп2 3х), лијепој *ријечју* (Селим1 12, Селим2 80), најбезазленијом *ријечју* (Јел. 151), некој лијепој *ријечју* (Селим2 252), неопрезном *ријечју* (Селим1 63), неспремном *ријечју* (Селим2 255), ни једном *ријечју* (Десн2 58, Луб1 71), ниједном *ријечју* (Луб1 116), ни једном самој *ријечју* (Десн2 39), пламеном *ријечју* (Амф2), *речју* спасоносној (М–Б), с његовом писаном *ријечју* (Амф2), с тек по некој *ријечју* (Ћоп4 44), са сваком *речју* (Сим. 719), сваком својом *ријечју* (Десн1 214), светом *ријечју* (Амф2), својом *ријечју*

(Сиј. 247), тихом *ријечју* (Селим1 131), том *ријечју* (Десн1 334), часном *ријечју* (Лал1 22).

7.3.2. Примери с наставком *-и*:

-еж: са високим праговима, старим квакама и зидном *јарежи* од ложења (Int.), образованом *младежи* (ЕК), биљном *џрулежи* (МЕП1 447), неком *џрулежи* (Уск. 40), његовом *џрулежи* (ПетрР1 202);

-ж (остале именице): дивљом *дражи* (ПетрБ2 194), за том непресушном *дражи* (Тиш2), неком особитом и чудном мртвачком *дражи* (Вас2), чудном *дражи* (Селим1 18); другом *лажи* (Вит. 772), једном *лажи* (Ђ—А2 347), овом новом *лажи* (Вас2), оном истом *лажи* (Дан2), преварена лекаровом *лажи* (Бас2 117), пред вешто испреденом *лажи* (С. Радовановић, *Колубара на небу*, www.rastko.rs), са својом отвореном *лажи* (Г—Г4 239), са том *лажи* (Миј.), свечаном *лажи* (Вит. 884), својом бесмисленом *лажи* (М. Миланковић, *Кроз царство наука*), том *лажи* (К. Barker, *Utkanı svet*, prev. М. Živković, Polaris, Bgd 1989); коштаном *сржи* (ЕК), својом увек хладном *сржи* (ЕК);

-џ: вештачком *дивљачи* (ЕК), другом *дивљачи* (R. Graves, *Zlatno runo*), међу свом *дивљачи* (С—С 118), разноврсном *дивљачи* (ЕК), с новим циљем и старом *дивљачи* (Пав1 288), са крупном *дивљачи* (ЕК), са својом *дивљачи* (Пав1 267), са срнећом *дивљачи* (ЕК), над нашом *нејачи* (Црњ1 266), над недужном српском *нејачи* (ЕК), над српским народом и његовом *нејачи* (ЕК), са мусавом *нејачи* (ЕК), са овом *нејачи* (Рис.);

-ч (остале именице): говећом *жучи* (D. Savković, *Gorila*, 1, 153), таквом мразевном *жучи* (Дав2 119); властитом *речи* (Ћин. 16), грубом *речи* (Сел1 138), једном *речи* (Андр5 164, Бул2 321, Вас2, Влак. 78, ВрН 287, Г—Г3 269, Г—Г4 254, Глуш. 10 38, Дав1 60 348, Дав2 121 236 285, Бок. 129 130, Ђорђ. 673, Киш, Кузм. 43, Ник1 191, Ник2 64, Пав1 17, ПетрБ2 102 323, Поп. 169, Радов., Симов. 301, Уск. 40, Црњ2 728, Чол. 189, Џун. 14 69 158), једном *ријечи* (Андр4 247, Лал1 241, Ћоп1 92), једном једином *речи* (Бок. 204), једном свирепом, глумом *речи* (Дав1 365), једном смелом *речи* (Андр1 119), кратком једном намрштеном *речи* (Дав2 347), лијепом *ријечи* (Селим1 259), мазном *ријечи* (Десн2 114), мојом грубом *ријечи* (Селим2 73), нашом *ријечи* (Андр1 280), најбољом *речи* (Андр6 245), нејасном *речи* (ПетрБ2 285), неопрезном *речи* (Андр2 381), ни једном *речи* (Андр1 157, Андр2 210, Андр5 279, АССС 77, Ђ—А1 137, ПетрБ16 158, Ћос1 80), ниједном *речи* (Андр2 332, Андр5 135 264, Дав1 454, Ђорђ. 81, Пол3, СтевВ2), овом судбоносном *речи* (ПетрБ1а 186), оном *речи* (ПетрБ16 235), оштром *речи* (Андр2 84), псјоративном и девалвирајућом *речи* (Дав2 403), понеком ироничном *речи* (Андр3 148), пред том чаробном *речи* (Андр4 233), с том блесавом, жандарском *речи* (Дав1 30), са властитом *речи* (ИВЈ1 309), са недовршеном *речи* (Андр4 317), са писаном *речи* (ЈМП 325), са појединачном *речи* (МЕП2 389), са сваком Гласинчаниновом *речи* (Андр1 290), са ... сваком *речи* (Андр10 81), са сваком његовом *речи* (АСПр 604, Дав1 509), са сваком *речи* (Андр1 349, Андр2 353, Андр6 181), са том овештаном *речи* (Андр4 100), са том *речи* (Андр2 345), сваком *речи* (Дав1 647), сваком својом *речи* (Г—Г4 198), својом *речи* (Г—Г2 223, ЊегР), својом *ријечи* (Десн1 176), таквом *речи* (ПетрБ1а 313), том *речи* (СВЈ2 216);

-и: за овом *вароши* (Уск. 40), над уснулом и мрачном *вароши* (Андр9 202), својом Ђаволом *вароши* (Пол1), с великом *вароши* (ЕК), с ... Новом *Вароши* (Вит. 582), с оближњом *вароши* (Уск., *Чедомир Илић*, Бгд 1963, 73), са том *вароши* (И., 189), са тешким временом и страдалничком *вароши* (Андр10 72), целом *вароши* (Уск. 430); дувовом штитастом *ваши* (*Pesticidi i fitomedicina*, 24(4), str. 296, 299, Bgd, 2009), штитастом *ваши* (Int.); са божјином *кокоши* (К–П–П 358); вашом радном *јовриши* (Int.), затвореном полигонском *јовриши* (ЕК), једном затвореном *јовриши* (МЕП2 425), мачкатском *јовриши* (: Мачкат) (Int.), отвореном полигонском *јовриши* (ЕК), простом рогљастом *јовриши* (ЕК), са диедарском *јовриши* (ЕК), са простом полиедарском *јовриши* (ЕК); пред великом *јустјоши* (Селим2 280), с излуђујућом *јустјоши* (K. Barker, *Utkani svet*, prev. M. Živković, Polaris, Bgd 1989), с неком студеном *јустјоши* (Андр4 10), својом *јустјоши* (Селим1 216), сивом *јустјоши* (АСПр 524); безбожном *раскоши* (Пек2 53), невиђеном *раскоши* (ЕК), овом *раскоши* (Тиш1), пред светском *раскоши* (Кап1), са нечувеном *раскоши* (ЕК), са свом својом *раскоши* (ЕК), са оном истом *раскоши* (Мил. 139), са њиховом студеном *раскоши* (Андр10 7), са оријенталном *раскоши* (Киш), својом *раскоши* и лепотом (ЕК), својом фантастичном *раскоши* (ПетрБ2 372), свом бучном, звучном, блиставом, пенушавом *раскоши* (ПетрБ16 286), том „фланелском *раскоши*“ (Смиљ. 43), цветном *раскоши* (Int.), чулном *раскоши* (ЕК).

Као што се из овога прегледа види, наст. -ју није засведочен код именица *драж* и *срж* (али јесте код *лаж*), потом код именица на -*еж*, код им. на -*ош* као што су *варош*, *кокош* и *јустјош* (али јесте два пута код *раскош*).

8. Именице с основом на меки предњонепчани сугласник

8.1.1. У слободном инструменталу имамо готово доследно наст. -*јју*:

леђу (Гогољ 97 (прев. С. Винавер), Љ. Ненадовић у: РСАНУ, s.v.), *жеђу* (Амф1, Миј., Ољ2 361, СП – Друга књига Мојсијева – Израцак 17/3, Друга књига дневника 32/11, Књига пророка Осје 2/3), Богумиле гоне усана *жеђју* пуклих ко рака (ПетрР2)²¹, порибљен не само *млађу* (Int.)²², *немођу* (Павле је био избезумљен *немођу*) (Црњ1 618), *нођу* (Сад ће вр'јеме бити од одиха, / што ви код вас *нођу* називате) (Његош, *Луца микрокозма*, стих 233), *чађу* (Г–Г4 103 104, Пек1 145, РМС у дефиницијама под 'измрчити', 'нагаравити', 'накадити', 'огаравити', 'очадити', 'чађав', 'чађавац'), засипаних *чађу* (Д. Костић, према Гудков 1988: 16), чим замажем лице *чађу* (ЕК), маскирана *чађу* (Int.), обогаћен *чађу* из индустријских котлова (Int.), *чађу* испуњене куће (Int.); уп. и: преплављен димом и *чађу* (ПетрВ. у РМС, s.v. преизвући), Тако говори један младић, огрнут *нођју* и кабаницом (ПетрР2).²³

²¹ Уместо стандардног аломорфа -'у, имамо код Р. Петровића нестандартно -ју у *жеђју*, као и у *нођју*, *свемођју*. Иначе, *ј* може доћи иза палаталних сугласника и у књижевном језику (уп., нпр., им. *јунамођје*). Узгред, у свим претходним примерима имамо неправу сугласничку групу (*жеђ-ју*, *ноћ-ју*, *свемоћ-ју*, *јунамоћ-је*).

²² Уп., међутим: Износи податке да је акумулација „Гружа“ порибљавана више пута *млађом* сома (Int.).

²³ Од инстр. јд. именице *ноћ* настао је прил. *нођу* (уп. Андр1 350, Андр5 75, АССС 251, ВрН 123, Ђ–А1 11, Исак3 244, ЈМП 22, КовМ 31, Лал3 166, ПетрБ16 70,

8.1.2. Наст. -и:

Масе обузете *жеђи* за злочином (СВЈ2 256).

8.2. У предлошко-падежној конструкцији наст. -[j]у је ређи од -и.

8.2.1. Наст. -[j]у:

пред *жеђу* (Нен1 71); са *ѝмоћу* са стране (ЂорВ.), Куцао [сам] на писаћој машини с *ѝмоћу* два прста (М. Карог, *Beleške jedne Ane*, Знанје, Загреб 1976, 16), с *ѝмоћу* стричева (Станк. 21), с *ѝмоћу* душевности (Пек1 255), с *ѝмоћу* Влаха (ЂорВ.), с *ѝмоћу* једне жене (СП – Друга књига Самуилова 14), с *ѝмоћу* свог зета (ЂорВ.), са *ѝмоћу* српског краља (ЂорВ.)²⁴; уп. и: међу *ѝоноћу*, љубави и океаном (Глуш. 66).

8.2.2. Наст. -и:

са *жеђи* (ПетрР1 261); глад за *моћи* (Ш), жеља за *моћи* (А. Kristi, *Sastanak sa smrcu*, prev. V. Dragičević, Сарајево 1963, 35, Селим2 116 205), жеља за радом, победом и *моћи* (ПетрБ1а 218), за *моћи* (СтеВ2), израз ваше „воље за *моћи*“ (Андр1 277), потреба за *моћи* (Пек4), тежња за *моћи* (МЕР1 20), пред *моћи* (Крст.), са *моћи* (А. Hejli, *Detektiv*, Вгд 2002, 264), с *ѝмоћи* (Вит. 635), узалудно чекајући совјетске авионе с *ѝмоћи* (Вит. 384), пред *свемоћи* партије (Дав1 459); Клонуо пред *ноћи* (Кул.), Сам са *ноћи* тавном, ал’ без санка (АСПо 43), са *ноћи* (Џун. 14); како се с *ѝећи* рукује (Трифк.), у оној малој трпезарији у призмелу, с *ѝећи* која се димила (Ђок. 67), просторија са *ѝећи* (МЕР2 333); пађу начин како би мир однео превагу над ратом, живот над *ѝоѝибѝељи* (ЕК); са *чађи* (Int.); уп. и: похлепа за влашћу и *моћи* (Миј.).

8.3. И у конструкцији (предлог) + атрибут + именица наст. -ју је знатно ређи од наст. -и.

8.3.1. Примери с наставком -[j]у:

-ђ: дивљом *жеђу* (С. Краков, *Крила*) неком осветничком *жеђу* (ХХ 139), пакленом *жеђу* (Киш), другом рибљом *млађу* (Int.), са двогодишњом *млађу* шарана (Int.), шаранском *млађу* (Int.);

-ћ: Божијом *ѝмоћу* (М–Б), божијом *ѝмоћу* (ЂорВ.), Божјом *ѝмоћу* (АСПе 7), Лотикином *ѝмоћу* (Андр1 300), његовом *ѝмоћу* (ЂорВ.), њеном *ѝмоћу* (Симен. 112), обилном *ѝмоћу* (Ј. Скерлић, *Исѝорија*

СВЈ2 181, Селим2 84 итд.), а од инстр. јд им. *ѝмоћ* настао је предлог *ѝмоћу*; уп.: Морали би владати *ѝмоћу* полиције и војске (СтеВ2), Сазнање стичемо ... *ѝмоћу* мишљења (МЕР2 468), *ѝмоћу* грога (Ђ–А1 326), *ѝмоћу* љубави (ПавлМ 77), *ѝмоћу* расковника (Сав2 213), *ѝмоћу* својих веза (Андр10 94), *ѝмоћу* сећања (Џун. 67), *ѝмоћу* тога (Глуш. 37), *ѝмоћу* циновске лупе (ЈМП 8) итд. Стевановић (1975: 242) омашком наводи реченицу: Идеал ослобођења они су остварили *ѝмоћу* савезника – као пример за именицу у инстр.

²⁴ У својој анализи инструментала јединице ове врсте Гудков (1988: 20) није узимао у обзир „израз с *ѝмоћу*“ јер има предлошко значење. Очигледно је, наиме, да ту имамо блокирану форму, без могућности употребе алтернативне форме *ѝмоћи*. То, међутим, не важи за примере типа: И краљ и великаши рачунали су само са *ѝмоћу* са стране (ЂорВ.), у којем имамо именичко значење (што вероватно важи и за друге наведене Ђоровићеве примере), као и у примеру с наст. -и: узалудно чекајући совјетске авионе с *ѝмоћи* (Вит. 384).

нове српске књижевности, www.ask.rs), *јомоћу* Божијом (М-Б), *јомоћу* божјом (МаксЈ1 399), *јомоћу* својом (СП – Псалми Давидови 106/4), Спасео [ср] 1871. руском *јомоћу* (МЕП2 789), с Божјом *јомоћу* (Киш), с божјом *јомоћу* (Миј., ПетрБ1а 55), с вашом *јомоћу* (ПетрБ2 140), са енглеском *јомоћу* (Андр9 104), с милостивом *јомоћу* (ПетрБ1а 58), с напором и *јомоћу* његовом (Мат.), с *јомоћу* Божијом (И.), с *јомоћу* Божјом (СП – Прва књига Самуилова 14/45, Тиш1), са њиховом *јомоћу* (ЋорВ.)²⁵, твојом *јомоћу* (СП – Псалми Давидови 21/5), чијом *јомоћу* (СП – Јеванђеље по Матеју 12/27); Но заспа баш кад заструји / Великом *свемоћу*²⁶ укуса (ПетрР2).

-љ: Сваки смртни на земљи рођени / овом мрачном *обитиљу* влада (Ње-гош, *Луча микрокозма*, стих 114)²⁷.

8.3.2. Примери с наставком -и:

-ђ: неутеживом *жеђи* (ЕК), с великом песничком *жеђи* (ПавлМ 143), с таквом *жеђи* (Селим1 252), са већом *жеђи* (Андр10 37), са све већом *жеђи* (К. Милс, *Skriveni igrač*, прев. D. Golubović, Narodna knjiga – Alfa, Bgd 2007, 276), са мојом авантуристичком *жеђи* (Тиш2), са пакленом *жеђи* (Киш), својом двехиљадугодишњом *жеђи* (Пав1 73); за преживелом рибљом *млађи* (Int.), са новом *млађи* (TV), рибљом *млађи* (Int. (више потврда)); прекривен црном *чађи* (Вит. 1050), са лондонском *чађи* (ЕК);

-ћ: хаваријском *исјомоћи* (ЕК); већом *моћи* (СтевВ2), већом ударном и отпорном *моћи* (МЕП2 869), за том *моћи* (ИВЛ1 157), јаком ударном *моћи* (МЕП2 711), *моћи* мојом (Крст.), његовом *моћи* (МЕП2 640), њиховом *моћи* (Нен2 53), огромном *моћи* (Јов. 78), политичком *моћи* (Чол. 234), пред Господаревом *моћи* (Крст.), пред неисцрпном мутационом *моћи* (Пек2 276), пред совјетском *моћи* (Вит. 741), с таквом *моћи* (Селим2 205), с чијом ... *моћи* (Ол3), са малом, пасивном *моћи* (А. Нејли, *Detektiv*, Bgd 2002, 174), са највећом *моћи* (Станк. 175), са невидљивом *моћи* (ЈМП 28), са неизмерном *моћи* (Ћин. 298), са онаквом *моћи* (Миј.), са широком *моћи* (ЋорВ.), самом *моћи* (СтевВ2), својом *моћи* (З. Карановић, *Небеска осветља*, Бгд 2010, 26, Јов. 137, А. Мijatović, *Razmišljaj muzikom*, Bgd 2009, 329, Сел2 133), својом прераном *моћи* (Д. Симић, према Гудков 1988: 20), својом тајном *моћи* (СтевВ2), сопственом *моћи* (СтевВ2), том *моћи* (Ћосб 364), Шехагином *моћи* (Селим2 236); таште жеље за расном *надмоћи* (ЕК), оном својом братском или очинском сладуњавом *надмоћи* (Дав2 234), моралном *надмоћи* (ЕК), с нескривеном *надмоћи* (Р. Смиљанић, према Гудков 1988: 20), са извесном *надмоћи* (А. Тишма, према Гудков 1988: 20), са свом попустљивом,

²⁵ Код В. Ћоровића наилазимо на пуно оваквих примера: *Њејовом* и *Лазаревом јомоћу*, *њиховом јомоћу*, *јомоћу њејовом*, *јомоћу Сулејмановом*, с *млејтачком јомоћу*, с *њиховом јомоћу*, с *шурском јомоћу*, с *њејовом јомоћу*, с *српском јомоћу*, с *шом јомоћу*, с *шурском јомоћу*, *српском јомоћу*, *шумом јомоћу*, *чијом јомоћу*.

²⁶ В. нап. бр. 21.

²⁷ Ова је лексема уобичајенија у хрватском, према Анићу (*Rječnik hrvatskoga jezika* 3, Novi Liber, Zagreb, 1998) с оба могућна наставка (*обитиљу* и *обитиљеи*), мада се аутору овога рада чини да је овај други облик знатно чешћи. То потврђује и Гудков 1988: 17.

пријазном и сажаљивом *надмоћи* (ПетрБ1а 237); охрабрени *немоћи* Луциферовом (Крст.), под старом *немоћи* (Вучо 71), са властитом језичком *немоћи* (Пер.), са моралном бедом околине и својом *немоћи* (СтевВ2), са нашом *немоћи* (СтевВ2), са својом *немоћи* (Киш), са сопственом *немоћи* (Р. Коелјо, *Đavo i gospodica Prim*, прев. Ј. Неšković, Bgd 2002, 20), са трајном *немоћи* (ИЈ 323), својом *немоћи* (ПетрВ 145), том његовом *немоћи* (ЋосС 381); Божијом *јомоћи* (М–Б), божијом *јомоћи* (НикВ 211), бојјом *јомоћи* (ПетрБ1а 60), ваљаном *јомоћи* (М–Б), за дуго очекиваном *јомоћи* (СП – Псалми Давидови 13), неупадљивом *јомоћи* (Пек4), његовом милостивом *јомоћи* (ПетрБ1а 79), с бојјом *јомоћи* (Десн2 80, ПетрБ1а 52 159, Селим1 293, Селим2 49, Ћос3 430), с вашом *јомоћи* (БВР 119), са америчком *јомоћи* (СВЈ2 83), са њеном *јомоћи* (Андр1 223), с бојјом *јомоћи* (А. Мijatović, *Razmišljaj muzikom*, Bgd 2009, 313); пред партизанском *јремоћи* (Вит. 483), пред страховитом *јремоћи* (Вит. 1076), са приближно двоструком *јремоћи* (Вит. 574), са четвороструком *јремоћи* (Вит. 383), с том *јомоћи* (ЋорВ.); уп. и: мојим страхом и *немоћи* (СтевВ2), над сопственом празнином и *немоћи* (ЊегР);

једном истом *ноћи* (Пав1 530), једном рајском *ноћи* (Нен2 66), кишном *ноћи* (НикВ 293), мрклиом *ноћи* (Теш. 55), првом брачном *ноћи* (Станк. 158), опчињен претходном *ноћи* (А. Мijatović, *Razmišljaj muzikom*, Bgd 2009, 98), с том *ноћи* (ЊегР), са влажном и топлим *ноћи* (Андр6 473), са злом *ноћи* (Андр8 18), са својом *ноћи* (Миљк. 95), са хладном, новогодишњом *ноћи* (Миј.), свежом звезданом *ноћи* (Гат.), стваралачком *ноћи* (Д. Матић, према Гудков 1988: 20), тамном *ноћи* (Бас2 22);

великом, белом *јећи* (Црњ3), једном *јећи* (ЈМП 49), с још ужареном *јећи* (Дав1 25), са великом земљаном *јећи* (Црњ1 45), са вичитом *јећи* (ЊегР), са каљевом *јећи* (ПетрГ 36), са ... кварцном *јећи* (Драг.), са пониклованом *јећи* (С–Н 202), са својим плавим тапетима и белом холандском *јећи* (Вуч. 63), са угашеном *јећи* (Ћос2);

-љ: заплашен једном *јоибелји* (Пил. 338).

9. Именице с основом на -р

9.1. У врло малом броју примера засведочених у слободном инструменталу имамо само наст. -ју:

*јарју*²⁸ (РМС, у дефиницији под 'сгаравити'), Он се онда оженио *кћерју* једног Пелијиног рођака (R. Graves, *Zlatno runo*), оженио се Јелисаветом, *кћерју* босанског бана (ЋорВ.), ожењен Милићом, *кћерју* кнеза Вратка (ЋорВ.), *сјварју* (Сувласници имају право да заједнички управљају *сјварју*) (Закон о својинскоправним односима, чл. 15, Сл. лист СФРЈ бр. 6/80 и 36/90, Сл. лист СФРЈ бр. 29/96, и „СГРС“ бр. 38/03), Могућност заснивања неког стварног права ... је трећи услов који се тражи да би се неки материјални део природе могао сматрати *сјварју* (Int.).

9.2. Малобројне засведочене именице с основом на -р јављају се у предлошко-падежној конструкцији с оба наставка.

²⁸ У основном значењу чешће м. рода.

9.2.1. Наст. *-ју*:

с *кћерју* (НикВ 411, ЂорВ.), са *кћерју* (СНП 126, ЂорВ.), Када се помеща ствар из сећања са *стїварју* из чулног опажаја настаје „замена“ (Int.), можете располагати са *стїварју* све док службеност траје (Int.).

9.2.2. Наст. *-и*:

с *іари* (Невесесињски у: РСАНУ, s.v.), са *Звери* (КовМ 59), са *кћери* (Десн2 67, СНП 24 154), са *стївари* (Дав2 395, ЕК).

9.3.1. У конструкцијама (предлог) + атрибут + именица наставак *-ју*, који се у српским граматицама наводи као равноправан са *-и*²⁹, ређи је код оваквих именица, што је, с обзиром на синтаксичко окружење³⁰, разумљиво и очекивано:

за својом *кћерју* (Мар. 28), најстаријом *кћерју* (R. Graves, *Zlatno runo*), с једином *кћерју* (Мат.), са једном *кћерју* (М. Миловановић у: РСАНУ, s.v.), са својом *кћерју* (СНП 126), са женом и шестогодишњом *кћерју* (ПетрР1 91); једном другом *стїварју* (Int.), с опасном *стїварју* (Int.), сувласничком *стїварју* (Int.).

9.3.2. Примери с наставком *-и*:

пред опасном *звери* (Андрб 588), с том *звери* (ДПС 23), са апокалиптичком *звери* (ЕК), са распомамљеном *звери* (Д. Матић, према Гудков 1988: 17), са топлим и смрдљивом дивљом *звери* (ЕК);

за својом *кћери* (*Моніолске народне бајке*, прев. Д. Мићовић, Бгд 1979, 135), Зевсовом *кћери* (R. Graves, *Zlatno runo*), једном *кћери* (И.), Кантакузеновом *кћери* (ЂорВ.), неудатом краљевом *кћери* (Кузм. 18), његовом *кћери* (Г–Г2 324), ожењен црвеном *кћери* (Радов.), са византском царском *кћери* (ЂорВ.), са својом *кћери* (Сав2 104, СНП 218), с том *кћери* (I. Samokovlija, *Nosač Samuel*), својом најмилијом *кћери* (Андр9 122), умореном *кћери* (Смиљ. 83), Халевијевој *кћери* (Пав1 468)³¹;

било каквом *стївари* (Рис.), важном *стївари* (ЕК), за истом *стївари* (Вуч. 99), за пропалом *Стївари* (Ђ–А2 190), личном *стївари* (Пек2.134), над било којом *стївари* (ЕК), над туђом *стївари* (МЕПЗ 251), најважнијом *стївари* (ЕК, Поп. 111), намештеном *стївари* (ЕК), неком *стївари* (ЕК), нетканом смеђом *стївари* (ЕК), ни са једном другом *стївари* (ЕК), овом *стївари* (K. Mills, *Skriveni igrač*, прев. D. Golubović, Narodna knjiga – Alfa, Бгд 2007, 173), означеном *стївари* (ЕК), оном *стївари* (Вр400), Општом *Стївари* (Ђ–А1 215), пожељнијом *стївари* (ЕК), пред мртвом *стївари* (Андр5 163), пред том *стївари* (Ђорђ. 211), приватном *стївари* (Кош1 143), природном *стївари* (ЕК), с Великом *Стївари* (Ђ–А2 189), с једном

²⁹ Уп. *стївар-ју (-и)* (Алексић–Станић 1978: 125), *стїварју* и *стївари* (Стевановић 1975: 241), *стївар-ју/и* (Симић 2001: 135, Станојчић 2010: 135), *стївар-ју*, *стївар-и* (Кликовац 2008/2009: 70). Белић 1934: 78 наводи у парадигми само *стївар-ју*, али у даљем тексту напомиње да „у инстр. једн. поред завр. *ју* има и завр. *и*“. Насупрот њима, Шипка (2005: 156) наводи само *кћери*. Напомињемо да су сви наши примери с наст. *-ју* (*стїварју*) преузети с Интернета.

³⁰ У овој позицији у ЕК имамо 16 пута *стївари* (+ једанпут са *стївари*), ниједном *стїварју* (којег у ЕК нема уопште).

³¹ Код Гудкова однос је 1 (*кћерју*) : 6 (*кћери*) (1988: 22).

сѝвари (ЕК), с мојом *сѝвари* (Г–Г3 85), с неком *сѝвари* (Ђорђ. 331), с овом *сѝвари* (Ђ–А3 269), с оном својом *сѝвари* (А. Ками, *Сѝранац*, Бгд 1985, 51), с писаном *сѝвари* (Уск. 40), с ванинституционалном *сѝвари* (ЕК), са Великом *Сѝвари* (Љол. 19), са Винифредином *сѝвари* (Ђорђ. 392 510), са истом таквом *сѝвари* (ПетрБ1а 242), са јавном *сѝвари* (ЕК), са једном *сѝвари* (Андр2 431, Андр5 273, А. Нејли, *Detektiv*, prev. М. Ivanji, Bgd 2002, 361), са најблесавијом *сѝвари* (М. Janković Beli, *Bleda mesečeva svetlost*, www.rastko.rs), са овом *сѝвари* (Ђорђ. 756, МаксJ1 257), са самом *сѝвари* (ЕК, МаксJ2), са својом неодложном *сѝвари* (МаксJ2), са том проклетом *сѝвари* (David Morgell, *Bratstvo ruže*, Dereta, Bgd 1996), са том ... *сѝвари* (Дав1 608), са целом овом *сѝвари* (Жив. 114), са целом *сѝвари* (Андр8 224, ЕК), са читавом *сѝвари* (ПетрБ1а 181), са читавом том *сѝвари* (Ол1), својом *сѝвари* (ЕК, ПетрБ1б 55), том *сѝвари* (Ђорђ. 369), целом *сѝвари* (Ђорђ. 855), целом том *сѝвари* (Г–Г2 85); круцијалном драматуршком *ѝвари* (ЕК), неком дебелом сивкастом *ѝвари* (ЕК);

за коцкарском *чари* (Дав2 457)³².

10. Основе на -д

10.1.1. У слободном инструменталу именице с основом на -д, осим збирних им. на -*ад*, имају доследно наст. -*[j]у*:

ѝлаћу (Амф1, Бул1 23, БВР 163, ВрН 138, Дав1 493, Ѓин. 26, ИJ 298, Киш, Крст., Лал5 80, Лал1 7 185, Лал4 218, МЕР1 15 790, МЕР3 745, Миј., Нен1 60, Нен3 76, НикВ 295 447, ЊегР, Ољ2 361, Пав1 514, Пил. 343, Пол3, Раич. 302, РБМ 415, СНП 252, С–С 45, Стој. 33, ЋорВ., Црњ1 86), *ѝећу* (Не мјере се људи *ѝећу* но срцем и памећу) (Нар. посл.).

10.1.2. Од збирних именица на -*ад* имамо само један пример, и то с наст. -*и*: Огрнути *ћебади* ... личили су на оперетске кријумчаре и скитнице (Поп. 122).³³

10.2. Ове се именице различито понашају и у предлошко-падсјвним конструкцијама.

10.2.1. У свим потврдама INSTR. ЈД. им. *ѝлад* наст. је -*[j]у*:

пред *ѝлаћу* (Дав3 43), с *ѝлаћу* (Ђ. Јакшић, *Проза*, www.ask.rs), са *ѝлаћу* (ВрН 34, Лал1 51, СВJ1), као и у једној јединој засведоченој код збирних именица на -*ад*: с *момчаћу* (Мат.).

³² Каткада и мушког рода: *чѝр* – *чѝра*; уп. *извесним чаром* (ПетрБ2 29). Немамо потврде за м. р. у множини.

³³ Дат.-инстр.-лок. збирних именица на -*ад* најчешће је у облику множине, што потврђују примери као што су: заклоњени *бурадима* нафте (Вит. 1045), уске просторије, закрчене ... *бурадима* (Андр10 123), Пронашли [смо] неку конобу, натрпану *бурадима* (Петк. 285), Довлачи га [пиво] *бурадима* на трициклу (Тиш1), вунени џемпер ... сав ишаран *дуѝадима* (Жив. 161); изубијана ... *ђуладима* (Ћос2); трговао је ... *ѝрасадима* (Лал3 62); оштећени *ѝанадима* немачких тенкова (Вит. 1102); натоварен ... *ћебадима* (Ђ–А2 162), Оградиле су *ћебадима* (Лал3 172), огрнути *ћебадима* (Тиш2), покривени *ћебадима* (Лал3 138, Црњ1 488), Покрила [се] *ћебадима* до носа (Дав1 709), претрпан сламом и *ћебадима* (Андр1 70), Прозоре је застро и *ћебадима* (Исак3 142). (Уп. Пецо 1976).

10.2.2. У осталим засведоченим примерима збирних именица на *-ād* у инстр. јд. (који потичу из знатно млађих извора) имамо *-и*:

са ... *јамади* (Андр2 106), међу *служинчади* (Миј.), Поредио [ју је] са *служинчади* (Пав1 178), са *унучади* (МЕРЗ 291), са *чељади* (Int.), са ... *чељади* (Vreme 1008)³⁴.

10.3. И у конструкцији (предлог) + атрибут + именица именице с основном на *-д* понашају се различито.

10.3.1. Именица *ілад* засведочена је само с наставком *-[j]у*:

њиним полном *ілађу* (ПетрР2), пред неодољивом *ілађу* (Ђорђ. 259), са курјачком *ілађу* (XX 136), са оном неудољивом *ілађу* (Ваc1), са својом *ілађу* (Јал1 110), сексуалном *ілађу* (Миј.).

10.3.2. Насупрот томе, збирне именице на *-ād* јављају се, бар према нашој грађи, само с наставком *-и*:

с овом људском *вучади* (Кул.), с болесном *дојенчади* (Десн2 86 104), са златном *дуімади* (Кул., МаксJ2, ПетрБ2 139), лименом *дуімади* (Ђоп3 11), металном *дуімади* (ПавлЖ 222), порцуланском *дуімади* (АСПр 616), са златном *дуімади* (Гат.), са упола одраслом *ланади* (Нед. 121), међу мјештанском *момчади* (Андр5 5), с његовом *іасіџорчади* (Миј.), са другом ратном *сирочади* (Рис.), с некаквом *ћебади* (ЕК, Поп. 135), покривен отрцаном *ћебади* (ЕК), том *ћебади* (СВЈ2 119), за женском *унучади* (Д. Матић, према Гудков 1988: 15), међу свом *унучади* (Сел1 81), његовом *унучади* (МаксJ2), са Дарвиновом *унучади* (М. Миланковић, *Кроз царсјиво наука*), међу некрштеном *чељади* (Јел. 158), међу њиховом, мушком *чељади* (Миј.), међу световном *чељади* (Андр2 231), међу свом задружном *чељади* (Кул.), над *чељади* својом (СП – Јеванђеље по Луци 12/42), са домаћом *чељади* (Кош2), са другом *чељади* (Ћипико, према Поповић 1952: 275), с осталом кутњом *чељади* (СНП 115), са својом бројном *чељади* (ЕК), [са] својом *чељади* (Р. Чолаковић, према Поповић 1952: 275), са осталом *чобанчади* (Ђоп4 152).³⁵

10.3.2.1. Само овај наставак засведочен је и у следећим именицама на *-д*:

мојом *исіоведи* (Пек1 292);

благом *ћуди* (Int.), са њиховом *ћуди* (Црњ1 255), са својом непознатом *ћуди* (Андр4 79), својом питомом и благом *ћуди* (*Rastko*, часопис ОШ

³⁴ У овоме падежу збирне им. на *-ād* чешће се јављају у множинском облику: међу *бурадима* (Радан., Црњ1 838), са *бурадима* (Ђос1 171), најгори међу *јамадима* (Сим. 255), с *дуімадима* (РБМ 77), са *ђуладима* (Црњ2 169), са ... *ждребадима* (Црњ1 1010), с *маіарадима* (Јал3 343 352), с *мачадима* (Глуш. 71), с оружјем или *іашчадима* (Глуш. 247), међу *ћебадима* (Нед. 111), под *ћебадима* (Нед. 126), са ... *ужадима* на палуби (Црњ2 623).

³⁵ И у овој синтаксичкој позицији чести су множински облици: међу ... гвозденим *бурадима* (Шћеп. 13), с празним *бурадима* (Јал3 240), са одваљеним *дуімадима* (Пек1 119), сребрним *дуімадима* (Црњ1 859), Прекри [се] олињалим *ћебадима* (Јал1 191), прекривши се шкотским вуненим *ћебадима* (ДПС 57), Брижљиво су их прекривали дебелим, тек просушеним *ћебадима* (Вит. 1131), раширеним *ћебадима* (Јал1 91), Кревети су прекривени сивим италијанским *ћебадима* (Ђос3 869), с мокрим *ћебадима* (Ђ–А2 167).

„Sveti Sava“ u Kikindi, br. 2, novembar 2008), својом кавгацијском *ћуди* (Андр7 13), својом самовољном и немирном *ћуди* (Андр9 129); црном *хриди* (Драин. 66).

Различит наставак инстр. јд. код им. *ilād* и им. *ћуд* указује на значај фонемске структуре лексема, будући да бисмо код ове друге имали у овоме падежу с наст. *-[j]y* форму **ћућу*. Овако се избегава гомилање сродних сугласника, који се, у овом случају, међусобно разликују практично само опозицијом *звучности ~ беззвучности*.

11. Именице с основом на *-н*

11.1.1. У слободном инструменталу имамо у малобројним примерима из старијих извора наст. *-[j]y*:

кад се земља обуче *зелењу* (Његош, *Горски вијенац*, стих 2674), Земља се заодјевала *зелењу* (Мат.), Висиле [су] крушке ... позлаћене *јесењу* (Уск. 39).

11.1.2. Наст. *-и* засведочен је у савременијем извору:

Многе [епрувете су] до половине биле испуњене *илесни* (С–Н 506).

11.2. Насупрот томе, у такође малом броју засведочених примера именица у предлошко-падежним конструкцијама имамо само *-и*:

У одличној акцији потере за *немани* она ускоро бива уништена (Int.), суочени са *немани* (ЕК), с том рогатом *немани* (Int.), са *илесни* (МЕПЗ 83), над *равни* цесте (Тиш2), са *равни* (Int.), са *равни* еклиптике (МЕПЗ 913), Поклапа [се] са *равни* планетиног екватора (МЕПЗ 932), са *сћудени* (Андр2 120), са *ируни* интелектуалног поштења (Ј. Hristić, *Čehov, dramski pisac*, Bgd 1988, 55).

11.3. Судаћи према релативно малобројним засведоченим примерима, и у конструкцији (предлог + атрибут + именица) имамо само наст. *-и*:

оправданом *бојазни* (ЕК), с великом *бојазни* (Пил. 209), с извесном *бојазни* у очима (ЕК); са ... далеком четинарском *зелени* (Драг.); веселом *јесени* (Андр5 33), с раном *јесени* (Јел. 101); са овом *немани* (Јак.), са том тешко ухватљивом *немани* (ЕК), с том *немани* (Dž. Paterson, *Druga prilika*), вертикалном *равни* (Int.), над законодавном *равни* (ЕК), над првом *равни* (ЕК), с долињском *равни* (МЕПЗ 47), са вертикалном *равни* (Int.), са другом *равни* (ЕК), са том *равни* (Int.); са кратком *румени* (Андр., *Mustafa Madžar i druge priče*, Sarajevo 1965, 206); страшном *сћудени* (С–С 87), са том болном *сћудени* (Андр5 172).

12. Именице с основом на *-б* и *-ћ*

12.1. Малобројне и слабо у инстр. јд. засведочене именице овога типа имају у слободном инструменталу наст. *-[j]y*:

зобљу (Вук, Рјечник, s.v. узобити: угојити га [коња] *зобљу*), напуне се двије кесе *зобљу* (Int.), Олују хранимо *зобљу* (Int.); уп. и: *зобљу* и кукурузом (В. Петровић, према Поповић 1952: 276).

12.2. У свим осталим позицијама забележен је само наст. *-и*.

У напоредној синтагми:

поробљено лажју и злоби³⁶ (Амф2).

Са предлогом:

Домаћица и женска чељад посипају печеницу и домаћина са зоби (Int.), кувано поврће са зоби (Int.).

У конструкцији (предлог) + атрибут + именица:

пред старосном доби (R. Kuzmanović, *Košulja*, Čigoja štampa, Bgd 2005), старосном доби (J. Радић, *Наш језик* XLI 59), са навлаженом зоби (Int.), Кљукао их је сланом зоби (ЕК), злом коби (С-С 151), с најстрашнијом коби (Селим1 335); благом и мелемном кайи (КовМ 298), једном кайи (ЕК, ИВЛ 236), ниједном више кайи (ЕК), Првом кайи кише убијено је лето (Int.), с првом кайи (Кош1 15).

13. Именице с основом на -с и -з

У српском језику овакве су именице врло малобројне. Од изузетно ретких примера инструментала јединице само је један с наставком -ју.

13.1. Слободни инструментал:

13.1.1. Наставак -ју:

Првих дана живота млађ се припија уз родитеље и храни се *слузју* са њихове коже (Int.).

13.1.2. Наставак -и:

телећи труп облијељен *слузи* (Р. Братић, према Гудков 1988: 16); ул. и: прекривену крвљу и *слузи* (ЕК), са напоредном синтагмом *крвљу и слузи*.

13.2. За конструкцију предлог + именица имамо само једну потврду, и то с наставком -и:

Синус се пуни са *слузи* и то изазива бол (Int.)³⁷.

13.3. У конструкцији (предлог) + атрибут + именица јавља се само наставак -и:

са сваком *власи* (Пав1 62), сваком *власи* (ЕК); са иконоборачком *јереси* (Int.), с њеном „папистичком *јереси*“ (ЕК), с њиховом *јереси* (ЕК), својом *јереси* (ДимВ 65);

са лековитом *слузи* (ЕК).

14. Резултати истраживања

14.1. У инстр. јд. именица и-врсте имамо два наставка: 1. наставак -и (нпр. *сйварѝ, кайѝ, цевѝ*) и 2. наставачку морфему -ју, која се реализује најчешће као аломорф -[j]ју, односно -у (нпр. *кћерју, илађу, жеђу*). Аломорф -ју употребљава се уз основе на вибрант -р, тврде предњонепчане сугласнике и на фрикативне -с (за шта немамо потврде) и -з (нпр. *сйварју, р(и)јечју, слузју*), -[j]ју уз основе које се завршавају усненим сугласницима *й, б, м*, уснено-зубним *в*, експлозивним

³⁶ Много обичније *злоба*.

³⁷ На страницама Интернета има више потврда за предлошко-падежну конструкцију са *слузи*.

зубним сугласницима *ī*, *đ* и алвеоларним *л*, *н*, код којих је дошло до јотовања (нпр. *īлад* – *īлађу*, *īамей* – *īамеђу*, *љубав* – *љубављу*, *мисао* (примарна основа *мисл*) – *мишљу* итд.), а аломорф *-у* уз палаталне основе (нпр. *чађ* – *чађу*).

14.2. Начелно, већина именица ове врсте може имати оба наведена наставка.³⁸ Међутим, у пракси једне именице имају само или (нај)чешће наставак *-ју*, друге (нај)чешће или само наставак *-и*, а треће оба наставка мање-више равноправно. То значи да се *-ју* и *-и* не понашају као потпуно слободне, конкурентске алтернанте, као што је то случај, нпр., у творби одређеног броја именица моционим суфиксима *-ка* и *-ица* (нпр. *професор-кал-ица*, *водитиљ-кал-ица* и сл.), у творби помина *agentis* суфиксима *-лац* и *-иљ* (нпр. *стиралац/стирариљ*) и др., али ни као потпуно условљене варијанте, што имамо, нпр., у вокативу јединице већине именица мушког рода *а-врсте*, где, по правилу, наставак *-е* долази иза непредњонепчаних, а *-у* иза предњонепчаних основа. У инстр. јд. именица *и-врсте* наставци *-ју* и *-у* понашају се делом као конкурентски (слободни), а делом као условљени. У већини случајева употреба једног или другог наставка условљена је синтаксичким окружењем и фонемско-морфолошком структуром лексеме, при чему је у неким случајевима важнији један, а другима – други фактор.

Под синтаксичким окружењем подразумевамо: 1° слободни инструментал (без предлога и/или атрибута, нпр. намазан *маиђу*), 2° напоредну синтагму (нпр. *знојем* и *крвљу*), 3° предлошко-падежну конструкцију (нпр. *са страиђу*) и 4° зависну синтагму (предлог + атрибут + именица (нпр. *с великом радоиђу*). Што се више удаљавамо од позиције 1°, то су веће шансе да се појави наст. *-и*. Тако, нпр., код врло фреквентних лексема *љубав* и *р(и)јеч* имамо у слободном инструменталу само наст. *-ју*, у другој позицији тај је наст. готово једини, у трећој неупоредиво чешћи, док у четвртој има доста потврда и за наст. *-и* (ипак мање него за *-ју*).³⁹ Међутим, код именица са суфиксом *-осиј* наст. *-ју* једини је у свим позицијама осим последње, у којој је, поред огромног броја примера с наст. *-ју*, засведочен и мали број примера с наст. *-и*. Код именица с основом на меке предњонепчане сугласнике у слободном инструменталу имамо само *-у* (нпр. *ілеђу*, *жеђу*, *нођу*), док у конструкцији (предлог + атрибут + именица убедљиво преовлађује наст. *-и* (нпр. *са влажном* и *іојлом нођи*, *са великом земљаном іеђи* и сл.).

То значи да на употребу једног или другог наставка утиче и фонемско-морфолошка структура лексеме, посебно краја њене основе (на шта је посебно указивао Гудков 1988, а пре њега и други лингвисти, нпр., Станојчић 1967: 20–22). То потврђује, поред бројних других примера, и форма инстр. *ђуди* (без потврда за **ђуђу*), с једне стране, а *ілад* – *ілађу*, с друге стране. Уп. и пр. за *чељусиј* у т. 2.

Осим тога, употреба конкурентских наставка *-ју* и *-и* условљена је и фреквентношћу лексеме (уопште или у инстр.), при чему фреквентније и по-

³⁸ Према Хрв. грам. (1997: 168), „у instr. jedn. nastavak *-i* mogu imati sve imenice. Nastavak *-ju* ili *-i* može također imati većina imenica, ali je u nekih rijedak i stilski obilježen“. Нешто друкчије о томе говоре Ј. Силић и И. Прањковић: „Instrumental se s morfeom *-ju/-i* može rabiti uvijek, a instrumental s morfeom *-i* samo kad uza nj stoji pridjev, zamjenica ili prijedlog“ (Силић–Прањковић 2005: 111).

³⁹ „Са употребом атрибута уз именицу повећава се могућност појаве и облика с наставком *-и*“ (Станојчић 2010: 136).

знатије лексеме имају обично наст. *-ју*, а ређе и непознатије наст. *-и* (вероватно зато да се код ових других избегне промена основе), нпр. *с(а) йамећу*, али *са косирегйи*, затим лексички (нпр. код им. *крв* и *љубав* имамо најчешће *крвљу*, *љубављу*, а код им. *цев* и *нарав* убедљиво преовлађује *цеви*, *нарави*) или регионално⁴⁰.

Укупно узевши, наст. *-ју* неупоредиво је чешћи од наст. *-и*, пре свега због чињенице да тај наставак имају, уз врло ретке изузетке, најбројније (често и најфреквентније) именице на *-сий* (међу којима само им. *са* суфиксом *-осй* има преко 6000). Тај наставак убедљиво преовлађује и код врло фреквентних именица као што су *смрйй*, *йамейй*, *мисао*, *крв*, *љубав*, *р(и)јеч*, *йлад* и др. Наставак *-и* доминантан је или једини код збирних именица на *-а̄д* (типа *чѣ̄ља̄д*), које се често употребљавају у множинским облицима, и *-а̄ч* (типа *нѣ̄ја̄ч*), код им. на *-еж* (типа *йареж*) и код именица на *-н* (типа *јѣ̄сѣ̄н*, *сй̄удѣ̄н*, *р̄аван*), код именица с основом на *-б* и *-й* као што су *доб*, *коб* и *кай* и код им. на *-с* (*влас*, *јерес*). Код именица с основом на *-ш* (типа *в̄арош*, *йус̄йош*) и *-р* (типа *к̄иш*–*к̄ћер*-и и *сй̄вар*) тај је наставак чешћи у свим позицијама осим у слободном инструменталу.

С обзиром на велики број фактора који утичу на дистрибуцију двају наставака (*-ју* и *-и*) и на то да се ти фактори најчешће међусобно комбинују и укрштају, врло је тешко дати потпуно јасна и прецизна правила када се употребљава један, када други од тих наставака. Због тога ће аутор покушати да табеларно прикаже само приближну слику стања у савременом српском књижевном језику, уз нужна поједностављења и бројне 'рупе' изазване недовољношћу грађе.

⁴⁰ В. у Поповић 1952: 277–279.

Табела:

основа на:	самостално	с предлогом	с атрибутом
-ост (младост и сл.)	-ју	-ју	-ју (((и))) ⁴¹
-аст, -ест (власт, вест...)	-ју	-ју (((-и)))	-ју ((и))
-ист (завист и сл.)	-ју	-ју	-ју (и)
-уст (чељуст)	?	?	-и (-ју)
-шт (прегршт и сл.)	-ју ((-и))	-ју (-и)	-и
-т (памет, смрт)	-ју	-ју	-ју ((-и))
-т (благодат)	-ју (-и ⁴²)	-ју ⁴³	-ју/-и
-т (нит, папрат и сл.)	? ⁴⁴	-и	-и
-в (крв, љубав)	-ју	-ју (((-и)))	-ју (-и)
-в (нарав, цев)	? ⁴⁵	-и ⁴⁶	-и (((-ју ⁴⁷)))
-л (мисао, со)	-ју ⁴⁸	-ју ⁴⁹	-ју ((-и))
-ч (р(и)јеч)	-ју	-ју (((-и)))	-ју (-и)
-ж (лаж, срж и сл.)	-ју	-ју/-и	-и ((-ју))
-ч (жуч)	-ју/-и	-и	-и ⁵⁰
-ш (пустош, раскош)	-ју/-и	-и ((-ју))	-и (((-ју)))
-ач (дивљач и сл.)	-и	-и	-и
-еж (гареж и сл.)	-и	-и	-и
-ђ, -ћ (жеђ, моћ и сл.)	-ју ((-и))	-и (-ју)	-и ((-ју))
-р (кћи, ствар)	-ју	-ју/-и	-и ((-ју))
-д (глад и сл.)	-ју	-ју	-ју
-д (ћуд)	?	?	-и
-ад (чељад и сл.)	и ⁵¹	-и ((-ју ⁵²))	-и
-и (јесен, раван и сл.)	-ју/-и	-и	-и
-б, -п (зоб, кап)	-ју/-и	-и	-и
-з, -с (слуз, влас)	-ју/-и	-и	-и

⁴¹ (x) = ређе, ((x)) = ретко, (((x))) = врло ретко

⁴² У напоредној синтагми: *благодати* и срећом.

⁴³ Две потврде из Светог писма.

⁴⁴ Само једна потврда за *йаираћу*, одн. травом и *йаираћи*.

⁴⁵ Само једна потврда (с наст. -ју) у напоредној синтагми: својим целокупним историјским чином, *нарављу* и делатношћу.

⁴⁶ Само једна потврда: *са цев*.

⁴⁷ Само потврде из XIX в., две за *нарављу* и једна за *цевљу*.

⁴⁸ Само једна потврда за наст. -и у напоредној синтагми: трговина урмама, стоком, *соли* и др.

⁴⁹ Само једна потврда за наст. -и: с водом и *соли*.

⁵⁰ Само једна потврда: таквом мразевном *жучи*.

⁵¹ Само једна потврда.

⁵² Само један пример, и то С. Матавуља.

ИЗВОРИ

- Алб. – David Albahari, *Snežni čovek*, Beograd 1996.
- Амф1 – Митрополит Амфилохије, *Основи православној васпитуања*, дигитално издање „Јанус“, Београд 2000; www.rastko.rs
- Амф2 – Амфилохије Радовић, Митрополит Црногорско-Приморски, *Враћање душе у чистиоуду, Бесједе, разговори, йоїледи*, дигитално издање „Јанус“, Београд 2001; www.rastko.rs
- Андр1 – Иво Андрић, *На Дрини ћуїрија*, Београд 1964.
- Андр2 – Иво Андрић, *Травничка хроника*, Београд 1963.
- Андр3 – Иво Андрић, *Проклеїта авлија*, Београд 1972.
- Андр4 – Ivo Andrić, *Pripovetke* (izbor), Svjetlost – Prosveta, Sarajevo – Beograd 1958.
- Андр5 – Иво Андрић, *Панорама. Пријовейке*, Просвета, Београд 1958.
- Андр6 – Иво Андрић, *Знакови ѿред ѿуїа*, Просвета, Београд 1977.
- Андр7 – Иво Андрић, *Кућа на осами*, Просвета, Београд 1977.
- Андр8 – Ivo Andrić, *Omerpaša Latas*, BIGZ, Beograd 1988.
- Андр9 – Иво Андрић, *Историја и леїенда*, Просвета, Београд 1977.
- Андр10 – Ivo Andrić, *Gospođica*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1988.
- Арс. – Vladan Arsenijević, *U potpalublju*, Vreme knjige, Beograd 1995.
- АСПе – *Анїолоїија срїскої ћесништїва (XIII–XX век)*, саставио Миодраг Павловић, СКЗ, Београд 1978.
- АСПо – Zoran Mišić, *Antologija srpske poezije*, Nolit, Beograd 1963.
- АСПР – Мирослав Јосић Вишњић, *Анїолоїија срїских ѿријоведача XIX и XX века*, Филип Вишњић, Београд 1999.⁵³
- АССС – Мирослав Егерић, *Анїолоїија савремене срїске саїиуре*, Нови Сад 1987 (II допуњено издање), VII–XLVII + I–458.
- Бас1 – Svetislav Basara, *Srce zemlje*, Narodna knjiga – Alfa, Beograd 2004.
- Бас2 – Svetislav Basara, *Uspon i pad Parkinsonove bolesti*, Dereta, Beograd 2006.
- Бас3 – Svetislav Basara, *Napuklo ogledalo*, Nolit, Beograd 1994.
- БВР – Бранко В. Радичевић, *Трубићи и нежнићи*, Просвета, Београд 1968.
- Бул1 – Миодраг Булатовић, *Црвени ѿїтао леїи ка небу*, Новости, Београд 2006.
- Бул2 – Miodrag Bulatović, *Ljudi sa četiri prsta*, BIGZ, Beograd 1977.
- Бул3 – Miodrag Bulatović, „Insekti“, u: *Suvremena jugoslavenska novela*, Zagreb 1965, 14–35.
- Вас1 – Драгиша Васић, *Црвене маїле*, www.ask.rs (2009)
- Вас2 – Драгиша Васић, *Сабране ѿријовейке*, www.ask.rs (2009)
- Вел. – Dragan Velikić, *Ruski prozor*, Beograd 2007.

⁵³ Ексцерпиране су само приповетке Д. Албахарија (*Шейње ѿред реке*), С. Басаре (*Писмени задаїтак из Срїскохрвайскої на їему не са ни ца*), М. Булатовића (*Љубавници и Прича о срећи и несрећи*), Ф. Давида (*Прича о шурском часовничару*), М. Јосића-Вишњића (*Леїа Јелена и Ноћни умейници*), М. Ковача (*Иїњай или кућа за рушење*), Н. Митровића (*Снови и дани*), Д. Михаиловића (*Љилика и Чија їо душа овуда їумара*), М. Павића (*Руски хриї*), Ж. Павловића (*Сабља*), М. Пангића (*Дан за кленове*), М. Савића (*Пролазе ли возови ибарском долином*), В. Стевановића (*Идем Дунав иливам леїа и Иницијали*), А. Тишме (*Хиљаду и друїа ноћ*), П. Угринова (*Вожња їираваїем*) и Б. Шћепановића (*Крик*), као и предговор и поговор антологичара.

- Вид. – Marko Vidojković, *Sve crvenkapice su iste*, Beograd 2007.
- Вит. – Александар Бајт, *Берманов досије*, превод са словеначког Миљенка Витезовић, Српска реч, Београд 2006.
- Влах. – Петар Влаховић, *Србија – земља, народ, живиој, обичаји*, Етнографски музеј у Београду – Вукова задужбина, Београд 1999.
- Вр334 – *Време*, 15. mart 1997, година VIII, број 334.
- Вр396 – *Време*, 23. мај 1998, година IX, број 396.
- Вр398 – *Време*, 6. јун 1998, година IX, број 398.
- Вр400 – *Време*, 20. јун 1998, година IX, број 400.
- Време 1008 – www.vreme.com
- ВрН – *Време нейролазно. Пријовейтке о рајџу и револуцији*, Избор и предговор Петар Џаџић, СКЗ, Београд 1966.⁵⁴
- Вуч. – Vladimir Nabokov, *Lužinova odbrana*, preveo sa engleskog Branko Vučićević, Narodna knjiga – BIGZ, Beograd 1988.
- Вучо – Александар Вучо, *Омаме*, Просвета, Београд 1973.
- Г–Г1–4 – Лав Николајевич Толстој, *Рај и мир*, I–IV, превели Милован и Станка Глишић, редактор Милан Ђоковић, Просвета, Београд 1987.
- Гат. – Александар Гаталица, *Euripidova smrt*, Filip Višnjić, Beograd 2002.
- Гогољ – Н. В. Гогољ, *Изабране њријовейтке*, Завод за издавање уџбеника, Београд 1964.
- Глуш. – Лорд Бајрон, *Дон Жуан*, превео Окица Глушчевић, редактура Васа Павковић, Политика – Народна књига, Београд 2004.
- Дав1 – Оскар Давичо, *Песма*, „Ново поколење“, Београд 1952.
- Дав2 – Oskar Davičo, *Radni naslov beskraja*, Nolit, Beograd 1958.
- Дав3 – Оскар Давичо, *Суноврајџи*, Просвета, Београд 1968.
- Дан1 – Milovan Danajlić, *Oslobodioci i izdajnici*, Filip Višnjić, Beograd 1997.
- Дан2 – Milovan Danajlić, *Muka s rečima*, Nezavisna izdanja, Beograd 1977 (одломци презети с Интернета).
- Десн1 – Vladan Desnica, *Proljeće Ivana Galeba*, Nolit, Beograd 1960.
- Десн2 – Vladan Desnica, *Konac dana – Pripovijetke*, Mladost, Zagreb 1990.
- ДимВ – Владимир Димитријевић, *Јајње и змија (Православље и неоіносійичка ѡсихолоіија)* [зборник], Лио, Горњи Милановац 2007.
- ДПС – Мануел Пуиг, *Анђеоски ѡубис*, прев. Дубравка Поповић-Срдановић, Политика – Народна књига, Београд 2004.
- Драг. – Radiša Dragičević, *Knjiga* (електронско издање; штампано издање: *Knjiga o nama*, Kragujevac 2007).
- Драин. – Раде Драинац, *Бандић или ѡесник*, Београд 1977.
- Ђ–А1–3 – Margaret Mičel, *Prohujalo sa vihorom*, I–III, prevod Mihailo Đorđević, redakcija Dr Aleksandar Anđelić, Bratstvo i jedinstvo, Novi Sad 1972.
- Ђин. – Zoran Đinđić, *Etika odgovornosti*, zbornik radova, Beograd 2006.

⁵⁴ Ексцерпиране су приповетке И. Секулић (*Деда Маша*), И. Андрића (*Бифе „Тийџаник“*), Ј. Поповића (*Бриле*), М. Селимовића (*Ђуђа земља*), Е. Коша (*Теферич ѡд Мајевицом*), Б. Ђопића (*Прејиска око краве*), Ј. Рибникар (*Заседа*), М. Павловића (*Маска*), С. Лукића (*За двадесет и четири часа*), Ж. Павловића (*Летенда*) и Б. Шћепановића (*Пре истинне*).

- Бок. – Gistav Flöber, *Gospođa Bovari*, превео Душан Л. Ђокић, Savremena administracija, Beograd 1964.
- Ђорђ. – Џон Голсворди, *Саја о Форсайтима*, превео с енглеског Михаило Ђорђевић, Просвета, Београд 1975.
- ЕК – Korpus savremenog srpskog jezika Matematičkog fakulteta u Beogradu („Vitasov korpus“).
- Жив. – Ерик Најт, *Леси се враћа кући*, превод Даница Живановић, Београд 1979.
- ИВЛ – *Антологија новије француске лирике*, приредио и превео Иван В. Лалић, Просвета, Београд 1966.
- ИЈ – Ivan Božić – Sima Ćirković – Milorad Ekmečić – Vladimir Dedijer, *Istorija Jugoslavije*, Prosveta, Beograd 1973.
- Int. – Интернет (примери нађени на разним српским сајтовима помоћу претраживача Google).
- Исак1 – Антоније Исаковић, *Пајрати и вајра*, Просвета, Београд 1978.
- Исак2 – Антоније Исаковић, *Празни брегови*, Нолит, Београд 1969.
- Исак3 – Антоније Исаковић, *Трен 2. Казивања Чейерку*, Просвета, Београд 1982.
- Јак. – Стеван Јаковљевић, *Српска џрилоија*, књига прва, www.ask.rs (2009)
- ЈакшС – Александар Бељајев, *Звезда Кеј*, превод Стојанка Јакшић, Београд 1979.
- Јанк. – Milorad Janković, *Teuta*, Svjetlost, Sarajevo 1966.
- Јел. – Војин Јелић, *Трчи мали живош*, Нолит, Београд 1963.
- ЈМП – Gabrijel Garsija Marques, *Sto godina samoće*, prevela Jasna Mimica-Popović, BIGZ, Beograd 1982.
- Јов. – Den Braun, *Anđeli i demoni*, sa engleskog превео Nemanja Jovanov, Solaris, Novi Sad 2004.
- Кап1 – Мото Карог, *Foliranti*, Zagreb.
- Кап2 – Мото Карог, *Provincijalac*, Znanje, Zagreb 1976.
- Киш – *Сабрана дела Данила Киша* (у редакцији Вере Миочиновић, електронска верзија).
- КовМ – Мирко Ковач, *Враћа од ушробе*, Нолит, Београд 1981.
- Ком. – Жарко Команин, *Ако ме заборавим, мој оче*, СКЗ, Београд 2005.
- Кош1 – Erih Koš, *Imena*, Branko Ćopović, Beograd 1964.
- Кош2 – Erih Koš, *Bosanske priče*, www.djecijastampa.com/index.php/LEKTIRA-BiH/
- К–П–П – Широ Кулишић – Петар Ж. Петровић – Никола Пантелић, *Српски милолошки речник*, припремио и уредио Никола Пантелић, друго допуњено издање, Етнографски институт САНУ – Интерпринт, Београд 1998.
- КрПр. – *Na tragu. Srpska krimi priča*, priredili Vasa Pavković i Dejan Ilić, Pančevo 1998.
- Крст. – Srđan Krstić, *Mefisto i Zlatokosa*, Моћ књге, Београд 2003.
- Кузм. – Rade Kuzmanović, *Ap*, Ćigoja štampa, Beograd 2008.
- Кул. – Skender Kulenović, *Ponornica*, Svjetlost, Sarajevo 1985.
- Лал1 – Михаило Лалић, *Свадба*, Нолит, Београд 1962.
- Лал2 – Mihailo Lalić, *Lelejska gora*, Nolit, Beograd 1962.
- Лал3 – Михаило Лалић, *Раскид*, Нолит, Београд 1969.
- Лал4 – Mihailo Lalić, *Gledajući dolje na drumove*, Nolit, Beograd 1986.
- Лал5 – Mihailo Lalić, *Izvidnica*, Nolit, Beograd 1997.

- Луб1 – Vojislav Lubarda, *Ljuljaška*, Progres, Novi Sad 1963.
- Луб2 – Војислав Лубарда, *Вазнесење*, Децје новине, Горњи Милановац 1990.
- МаксД – *Десанка Максимовић*, у избору Ивана В. Лалића, Народна књига, Београд 1974.
- МаксЈ1–2 – F. Dostojevski, *Braća Karamazovi*, I–II, preveo Jovan Maksimović, redaktor prevoda Petar Mitropan, Rad, Beograd 1970.
- Мар. – Vane Marinović, *Leptiri među zvezdama*, Narodna prosvjeta, Sarajevo 1958.
- МарН – Nada Marinković, *Dodir*, Politika, Beograd 2005.
- Мат. – Симо Матавуљ, *Ускок Јанко*, www.ask.rs
- М–Б – Свети Сава, *Сабрана дела* [савремена језичка верзија Ј. Мирковић и Д. Богдановић], www.ask.rs (в. и www.rastko.rs.) [штампана верзија Просвета и СКЗ, Београд 1986]
- МЕП1–3 – *Мала енциклопедија Просветиа*, I–III, Београд 1978.
- Миј. – Zvonimir Mijoković, *Stigma*, Filip Višnjić, Beograd 2003.
- Мил. – Balzak, *Čiča Gorio*, preveo Dušan Milačić, Rad, Beograd 1968.
- Миљк. – Бранко Миљковић, *Песме*, Београд 1965.
- МЈВ – Мирослав Јосић Вишњић, *Одбрана и њројасић Бодроја у седам бурних јодишњих доба*, Београд 1990.
- Нед. – Цек Лондон, *Глас дивљине*, превод Боривоје Недић, Београд 1979.
- Нен1 – Dobrilo Nenadić, *Dorotej*, Narodna knjiga, Beograd 1979.
- Нен2 – Добрило Ненадић, *Десјош и жрјива*, Политика – Народна књига, Београд 2004.
- Нен3 – Dobrilo Nenadić, *Gvozdeno doba*, Dereta, Beograd 2009.
- НикВ – Видан Николић, *Сенка десјошнице*, Народна књига – Алфа, Београд 1999.
- НикД1 – Данило Николић, *Краљица забаве*, Политика – Народна књига, Београд 2004.
- НикД2 – Данило Николић, *Улазак у свети*, Народна књига – Алфа, Београд 2006.
- Нин – *Нин (Недељне информативне новине)*, бр. 3097, 6. мај 2010, Београд.
- ЊегР – *Савремена словеначка њријовешка*, избор, превод и предговор Роксанда Његуш, СКЗ, Београд, 1966; електронска верзија www.rastko.rs
- Ол1 – Гроздана Олујић, *Гласам за љубав*, www.ask.rs (2009)
- Ол2 – Гроздана Олујић, *Седефна ружа и друје бајке*, www.ask.rs (2009)
- Ол3 – Гроздана Олујић, *Небеска река и друје бајке*, www.ask.rs (2009)
- Ољ1 – Младен Ољача, *Црне секуре*, Космос, Београд 1958.
- Ољ2 – Младен Ољача, *Kozara*, Svjetlost, Sarajevo 1979.
- Пав1 – Милорад Павић, *Хазарски речник*, Просвета, Београд 1994.
- Пав2 – Милорад Павић, *Предео сликан чајем*, Драганић, Београд (одломак).
- Пав3 – Милорад Павић, *Заувек и дан више – Позоришни јеловник*, Београд 1993; www.rastko.rs
- ПавЛЖ – Živojin Pavlović, *Belina sutra*, Prosveta, Beograd 1983.
- ПавЛМ – Миодраг Павловић, *Осам њесника*, Просвета, Београд 1964.
- Пек1 – Борислав Пекић, *Ходочашће Арсенија Њејована*, Просвета, Београд 1970.
- Пек2 – Борислав Пекић, *Беснило*, Новости, Београд 2004.
- Пек3 – Borislav Pekić, *Novi Jerusalem*, Nolit, Beograd 1988.

- Пек4 – Odlomci iz dnevnika i drugih dela B. Pečića objavljeni na sajtu <http://borislavpekic.blogspot.com>
- Пер. – Миодраг Перишић, *Развалине идеолошкој раја*, Београд, Просвета 1995.
- Петк. – Radoslav Petković, *Sudbina i komentari*, Vreme knjige, Београд 1994.
- ПетрБ1а – Томас Ман, *Буденброкови*, I, превео Бошко Петровић, Просвета – Нолит – Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1978.
- ПетрБ1б – Томас Ман, *Буденброкови*, II, превео Бошко Петровић, Просвета – Нолит – Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1978.
- ПетрБ2 – Tomas Man, *Ispovesti varalice Feliksa Krula*, preveo s nemačkog Boško Petrović, BIGZ, Београд 1988.
- ПетрВ – Вељко Петровић, *Пријоветице*, Матица српска – СКЗ, Нови Сад – Београд 1963.
- ПетрГ – Горан Петровић, *Сийничарница „Код срећне руке“*, Народна књига – Алфа, Београд 2004.
- ПетрР – Rastko Petrović, *Proza*, Prosveta, Београд 1964.
- Пил. – Умберто Еко, *Име ружје*, превод Милана Пилетић, Новости, Београд 2004.
- Пол1 – *Полијика*, 18. јануар 2009, бр. 34194 + *Магазин Полијика* 18. јануар 2009, бр. 590, Београд.
- Пол2 – *Полијика*, 25. децембар 2009, бр. 34532 + *ТВ Ресја*, Београд
- Пол3 – *Полијика*, 17. април 2010, бр. 34641, Београд.
- Пол4 – *Полијика*, 15. мај 2010, бр. 34667, Београд.
- Поп. – Miroslav Popović, *Sudbine*, Београд 1994.
- РадД – Душан Радовић, *Београде, добро јујуро* (одломци преузети са Интернета).
- Радан. – Nenad Radanović, *Almin vrt* (izabrane pripovijetke), www.djecijastampa.com/index.php/LEKTIRA-BiH/
- Радов. – Славен Радовановић, *Обрајна црква*, Интернет издање „Јанус“, Београд 2001; www.rasrko.rs Београд, октобар 2001.
- Раич. – Стеван Раичковић, *Песме*, Београд 1978.
- РБМ – Радован Бели Марковић, *Колубарска џрлоија*, Просвета, Београд 2008.
- Рис. – Ranko Risojević, *Dječaci sa Une*, www.djecijastampa.com/index.php/LEKTIRA-BiH/
- РМС – *Речник српскохрватскога књижевног језика*, Матица српска (прве три књиге и Матица хрватска), Нови Сад 1967–1976.
- РСАНУ – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, САНУ, Београд 1959–.
- Сав1 – Milisav Savić, *Mladići iz Raške. Pripovetke, Slovo Ljubve*, Београд 1977.
- Сав2 – Милисав Савић, *Ујак наше вароши*, СКЗ, Београд 1977.
- СВЈ1 – Светлана Велмар-Јанковић, *Дорћол*, www.ask.rs (2009)
- СВЈ2 – Светлана Велмар-Јанковић, *Прозраци*, Стубови културе, Београд 2003.
- Сел1 – Slobodan Selenić, *Prijatelji sa Kosančićevog venca 7*, Београд 1983.
- Сел2 – Slobodan Selenić, *Očevi i oci*, Београд 1988.
- Селим1 – Meša Selimović, *Derviš i smrt*, Svjetlost, Sarajevo 1973.
- Селим2 – Meša Selimović, *Tvrđava*, Svjetlost, Sarajevo 1974.
- Селим3 – Meša Selimović, *Ostrvo*, Svjetlost, Sarajevo.
- Сиј. – Ćamil Sijarić, *Bihorci*, Unireks, Podgorica 2006.

- Сим. – Чарлс Дикенс, *Марџин Чазлвиј*, превоо Живојин С. Симић, Просвета, Београд 1966.
- Симен. – Žorž Simenon, *Megre i sumnjivi supružnici* (и др.), Rad, Београд 1969.
- Симов. – Љубомир Симовић, *Изабрane њесме* (1953–1979), Слово љубве – Народна књига, Београд 1980.
- Скроб. – Горан Скробоња, *Накоји*, www.rastko.rs (штампано издање: Београд, 1992).
- Смиљ. – Радомир Смиљанић, *Бенџамин – Наповештаји мојућеи живојта*, Теовид, Београд 2000.
- С–Н – Синклер Луис, *Марџин Ароусмиј*, превод Лепосава Ж. Симић, редактор превода Боривоје Неђић, Новости, Београд 2004.
- СНП – *Сабрана дела Вука Караџића*, књ. 3: *Народне срџске љриовијејџке* (1821) – *Срџске народне љриовијејџке* (1853), прикупио Вук Караџић, Просвета, Београд 1988.
- СП – *Свејго љисмо Сџароја и Новоја завјејта*, Издање Британскога и иностранога библијског друштва, у Биограду 1966 (превео Стари завјет Ђ. Даничић, Нови завјет превео Вук Стеф. Караџић).
- С–С – Чарлс Робертс, *Риђи лисац*, превели Љиљана Станић и Мирослав Станић, Југославија – Просвета, Београд 1979.
- Станк. – Борисав Станковић, *Нечисџа крв*, Просвета, Београд, 1975.
- СтевВ1 – Видосав Стевановић, *Тесџаменџ*, СКЗ, Београд, 1986.
- СтевВ2 – Vidosav Stevanović, *Dnevnik samoće I* (електронска верзија).
- Стој. – Курцио Малапарте, *Карит*, превод Југана Стојановић, Новости, Београд 2004.
- ТВ – телевизијски програм
- Тер. – Војо Терић, *Град*, Просвета, Београд 1967.
- Теш. – Милосав Тешић, *Изабрane љесме*, Нолит, Београд 1998.
- Тиш1 – Aleksandar Tišma, *Uпотреба човека*, Nolit, Beograd 1977.
- Тиш2 – Aleksandar Tišma, *Široka vrata*, Nolit, Beograd 1989.
- Трифк. – Risto Trifković, *Priče*, www.djecijastampa.com/index.php/LEKTIRA-BiH/
- Топ1 – Бранко Топић, *Глуви баруџ*, Просвета, Београд 1964.
- Топ2 – Branko Ćopić, *Pionirska trilogija*, www.djecijastampa.com/index.php/LEKTIRA-BiH/
- Топ4 – Бранко Топић, *За својом војском*, избор из ратне прозе, Београд 1978.
- ТорВ. – Владимир Торовић, *Исџторија срџској народа*, прва књига, www.rastko.rs (штампано издање: Бања Лука – Београд 1997).
- Тос1 – Добрица Тосић, *Далеко је сунце*, Просвета, Београд 1976.
- Тос2 – Добрица Тосић, *Корени*, www.ask.rs
- Тос3 – Dobrica Ćosić, *Deobe*, Prosveta, Beograd 1963.
- Тос4а – Добрица Тосић, *Верник*, 1, БИГЗ, Београд 1990.
- Тос4б – Добрица Тосић, *Верник*, 2, БИГЗ, Београд 1990.
- Тос5 – Добрица Тосић, *Грешник*, БИГЗ, Београд 1990.
- Тосб – Добрица Тосић, *Ошџадник*, БИГЗ, Београд 1990.
- Туп1 – Миодраг Тупић, *Омча*, Запис, Београд 1982.
- Туп2 – Miodrag Ćurčić, *Smrt na jugu*, Zapis, Beograd 1984.
- Угр. – Павле Угринов, *Коино*, Нолит, Београд 1959.

Уск. – Мирослав Николић, „О облицима и роду именица у језику Милутина Ускоковића“, *Књижевност и језик XXV/1*, Београд, 26–42. [На стр. 39–40 наведени су примери инстр. јд. из више Ускоковићевих дела.]

XX – Hamza Humo, *Grozdanin kikot, Pod žrvnjem vremena*, Svjetlost, Sarajevo 1958.

Црњ 1 – Милош Црњански, *Сеобе и Друга књига Сеоба*, СКЗ, Београд 1962.

Црњ 2 – Милош Црњански, *Роман о Лондону*, Просвета, Београд 1996.

Црњ 3 – Miloš Crnjanski, *Kap španske krvi*, NIRO Књижевне новине, Београд 1984.

Чол. – Воја Чолановић, *Зебња на расклајање*, Просвета, Београд 1988.

Џун. – Слободан Џунић, *Кусидол*, Вук Караџић, Београд 1983.

Ш – штампа (осим посебно наведених листова).

Шћеп. – Branimir Šćepanović, *Usta puna zemlje, Slovo ljubve*, Београд 1975.

ЛИТЕРАТУРА

Алексић–Станић 1978: Др Радомир Алексић, Милија Станић, *Грамајка српскохрватској језика за ученике гимназије*¹³, Београд.

Белић 1934: А[лександар] Белић, *Грамајка српскохрватској језика за друга разред средњих и сиручних школа*², Београд.

Грчевић 2006: Mario Grčević, „Instrumental jednine imenica i-sklonidbe u hrvatskome književnom jeziku od 16. do 19. stoljeća“, *Jezik LIII/2*, Zagreb, 50–59.

Гудков 1988: Владимир Гудков, „Обликовање инструментала јединице у именичкој трећој деклинацији“, *Наш језик XXVIII/1–2*, Београд, 11–24.

Кликовац 2008/2009: Душка Кликовац, *Грамајка српској језика за основну школу*, Београд : Српска школска књига.

Маретић 1963: Tomislav Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb.

Николић 2004: Мирослав Николић, „Морфонолошке алтернације и морфолошка анализа (на примерима из српског књижевног језика)“, *Наш језик XXXV/1–4*, Београд, 6–12.

Поповић 1952: Иван Поповић, „Инструментал именица женског рода на сугласник“, *Наш језик III/7–8*, Београд, 270–279.

Правопис МС–МХ 1960: *Правопис српскохрватској књижевној језика са Правописним речником*, приредила Правописна комисија, Нови Сад: Матица српска – Загреб: Матица хрватска.

Пецо 1956: А[сим] Пецо, „Облици колективних именица на -ад“, *Наш језик VII/7–10*, Београд, 234–246.

Симић 2001: Радоје Симић, *Српска грамајка, I, Увод, фонологија, морфологија*², Београд.

Станојчић 1967: Živojin S. Stanojčić, *Jezik i stil Iva Andrića*, Београд: Filološki fakultet.

Станојчић 2010: Живојин С. Станојчић, *Грамајка српској књижевној језика*, Београд: Креативни центар.

Стевановић 1975: М[ихаило] Стевановић, *Савремени српскохрватски језик (грамајички системи и књижевнејезичка норма)*, I³, Београд: Научна књига.

Теžак 1989: Stjepko Težak, „Instrumental jednine imenica vrste i“, *Jezik XXXVI/2*, Zagreb, 33–39.

Хрв. грам. 1997: Eugenija Barić, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, Marija Znika, *Hrvatska gramatika*², Zagreb: Školska knjiga.

Р е з ю м е

Мирослав Николич

ФОРМЫ ТВОРИТЕЛЬНОГО ПАДЕЖА ЕДИНСТВЕННОГО ЧИСЛА
СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ И-СКЛОНЕНИЯ В СЕРБСКОМ
ЛИТЕРАТУРНОМ ЯЗЫКЕ

В творительном падеже единственного числа существительных *и*-склонения имеются два окончания: 1- окончание *-и* (напр. *ствари, кати, цеви*) и 2- морфема *-ју*, реализуемая чаще всего как алломорф *-[j]ју* или *-у* (напр. *кћерју, глађу, жеђу*). Алломорф *-ју* употребляется когда основа оканчивается на вибрант *-р*, на твердые переднеязычные согласные и на фрикативные согласные *-с, -з* (напр. *стварју, р(и)јечју, слузју*); *-[j]ју* употребляется при основах, оканчивающихся на губные согласные *п, б, м*, на губно-зубное *в*, на взрывные зубные согласные *т, д* и альвеолярные *л, н*, у которых произошла йотизация (напр. *глад – глађу, памет – памету, љубав – љубаву, мисао* (первичная основа *мисл-*) – *мишу* и пр.), а алломорф *-у* встречается при палатальных основах (напр. *чађ – чају*).

Принципиально говоря большинство существительных данного склонения может иметь оба приведенных окончания. Однако, на практике одни существительные имеют только, или чаще всего, окончание *-ју*, другие чаще всего только окончание *-и*, а третьи – оба окончания. Это значит, что в творительном падеже единственного числа *-и* склонения окончания *-ју* и *-у* функционируют частью как конкурентные (свободные), а частью как зависимые от определенных обстоятельств. В большинстве случаев употребление того или другого окончания обусловлено, в первую очередь, синтаксическим окружением и фонемно-морфологической структурой, при чем в одних случаях более важным является один, а в других случаях – другой фактор.

Если рассматривать проблему в целом, можно прийти к выводу, что окончание *-ју* несравнимо чаще встречается, чем окончание *-и*, благодаря факту, что данным окончанием обладают, за редкими исключениями, самые многочисленные и, часто, самые частотные существительные на *-ст* (в этой группе существительных насчитывается свыше 6000 существительных с суффиксом *-ост*). Данное окончание убедительно доминирует и в категории весьма частотных существительных, какими являются *смрт, памет, мисао, крв, љубав, р(и)јеч, глад* и пр. Окончание *-и* доминирует или является единственным у собирательных существительных на *-ад* (типа *чельад*) и *-ач* (типа *нејач*), затем у существительных на *-еж* типа *гареж* и существительных на *-н* (типа *јесен, студен, раван*), у существительных с основой на *-б* и *п* (типа *коб* и *кан*) и у существительных на *-с* (типа *влас*). У существительных на *-ш* (типа *варош, пустош*) и *-р* (типа *кћи* и *ствар*) часто встречается во всех позициях, исключая свободный творительный падеж.